

265 PHORMIO TERENTII
 ACTA LVDIS ROMANIS, L. POSTUMIO ALBINO, L. CORNELIO
 MERVLA, AEDIL. CVR. EGERE L.
 AMBIVIVS TVRPIO, L. ATTILIVS
 PRAENESTINVS. MODOS FECIT
 FLACCVS CLAVDII, TIBIIS IMPA-
 RIB. TOTA GRAECA APOLLODO-
 RV. EPIDICAZOMENOS. FACTA
 IIII, C. FANNIO, M. VA-
 LERIO COS.

PERSONAE.

PHORMIO	<i>parasitus.</i>
DEMIPHO	<i>senex</i>
ANTIPHO	<i>adolescens.</i>
GETA	<i>seruus.</i>
DORIO	<i>leno.</i>
CHEMES	<i>senex.</i>
PHAEDRIA	<i>adolescens.</i>
DAVVS	<i>seruus.</i>
SOPHRONA	<i>nutrix.</i>
NAVSISTRATA	<i>matrona.</i>
HEGIO	
CRATINVS	<i>aduocati.</i>
CRITO	

C. SVLPICII APOLLINARIS
PERIOCHA.

CHremetis frater aberat peregre Demipho
Relicto Athenis Antiphone filio.

Chremes clam habebat Lemni uxorem, & filiam,

Athenis aliam coniugem, & amantem unice

Gnatum fidicinam. mater è Lemno aduenit

Athenas: moritur: uirgo sola (aberat Chremes)

Funus procurat. ibi eam uisam Antipho

Cum amaret, opera parasiti uxorem accipit.

Pater, & Chremes reuersi fremere: dein minas

Triginta dant parasito, ut illam coniugem

Haberet ipse. argento hoc emitur fidicina.

Uxorem retinet Antipho à patruo agnitam.

PROLOGVS.

Est mixtus: continet re criminationem defensio-
nem & petitionem.

Postquam poeta uetus poetam non potest
Retrahere à studio, & transdere hominem
in otium,

Maledictis deterrere, ne scribat, parat:

Qui ita dictitat, quas antehac fecit fabulas,

Tenui esse oratione, & scriptura leui,

Quia nusquam scripsit insanum adolescentulum

Ceruam uidere fugere, & sectari canes,

Et eam plorare, orare ut subueniat sibi.
 Quòd si intellegeret, olim cum stetit noua,
 Actoris opera magis stetisse, quam sua:
 Minu' multo audaciter, quàm lædit, læderet;
 Et magi' placerent, quas fecisset fabulas.
 Nunc si quis est, qui hoc dicat, aut sic cogitet,
 Vetu' si poeta non laceßisset prior,
 Nullum inuenire prologum potuisset nouus
 Quem diceret, nisi haberet, cui malediceret:
 Is sibi responsum hoc habeat; in medio omnibus
 Palmam esse positam, qui artem tractant musicam.
 Ille ad famem hunc ab studio studuit reicere:
 Hic respondere uoluit, non laceßere.
 Benedictis; si certasset, audisset bene:
 Quod ab ipso allatum est, sibi esse id rellatum putet.
 De illo iam finem faciam dicundi mihi,
 Peccandi cum ipse de se finem non facit.
 Nunc quid uelim, animum attendite. apporto nouam
 Epidicazomenon quam uocant comœdiam
 Græci, Latini Phormionem nominant;
 Quia primas parteis qui aget, is erit Phormio
 Parasitus, per quem res agetur maxume.
 Voluntas uostra si ad poetam accesserit,
 Date operam, adeste æquo animo per silentium;
 Ne simili utamur fortuna, atque usi sumus;
 Cum per tumultum noster grex motus loco est:
 Quem actoris uirtus nobis restituit locum,
 Bonitasq; uostra adiutans, atque æquanimitas.

TERENTII. 268
ACTVS PRIMIS CENAE I
PERIOCHA I. C.

Parasceue occasionis qua exponatur fabula argu-
mentum: ad quam accersita fuit persona Davi. Davi
persona querula.

DAVVS.

Iambici senarij.

Micus summus meus, & popularis
Geta (cula

Here ad me uenit: erat ei de ratiune
Iam pridem apud me relliquis para
xillulum

Nummorum: id ut conficerem. confeci: affero.

Nam herilem filium eius duxisse audio

Vxorem. ei credo munus hoc conraditur.

Quam inique comparatum est, ij qui minus habent,

Vt semper aliquid addant diuitioribus.

Quod ile unciatim uix demenso de suo,

Suum defrudans genium, compar sit miser,

Id ila uniuersum abripiet, haud existumans

Quanto labore partum. porro autem Geta

Ferietur alio munere, ubi hera pepererit:

Porro alio autem, ubi erit puero natalis dies,

Vbi initiabunt: omne hoc mater auferet:

Puer causa erit mittundi. sed uideon' Getam?

THESES ETHICAE I. VV.

1. Vel tenuioris fortunæ homines ditioribus donant
& frequentius.

- 2 Frugalitas seruilis in Geta depingitur.
- 3 Nuptiae, puerperia, initiationes puerorum etiam seruos exhauriunt, & cuncta abripiunt.
- 4 Peculium multis largitionibus exhauritur.

ACTVS PRIMIS SCENAE II

PERIOCHA.

Expositio argumenti. Vtriusq; serui persona lenior & inanior.

GETA, DAUVS.

Eiusdem generis.

SI quis me quaeret rufus. D. praesto est, desine. G.
oh,

At ego obuiam conabar tibi Daue. D. accipe, hem:

Lectum est, conueniet numerus, quantum debui.

G. Amo te, & non neglexisse habeo gratiam.

D. Praesertim ut nunc sunt mores: adeo res redit:

Si quis quid reddit, magna habenda est gratia.

Sed quid tu es tristis? G. ego ne? nescis quo in metu, &

Quanto in periculo sim. D. quid istuc est? G. scies,

Modo ut tacere possis. D. abi sis insciens:

Cuius tu fidem in pecunia perspexeris,

Verere ei uerba credere? ubi quid mihi lucri est

Te fallere? G. ergo ausculta. D. hanc operam tibi dico.

G. Senis nostri Daue fratrem maiorem Chremem

Nostin? Da. quid ni? Get. quid? eius gnatum Phae-
ariam?

D. Tana

D. Tanquam te. G. euenit, senibus ambobus simul,
 Iter illi in Lemnum ut esset, nostro in Ciliciam
 Ad hospitem antiquom: is senem per epistolas
 Pellexit, modo non monteis auri pollicens.

D. Cui tanta erat res, & supererat? G. desinas:
 Sic est ingenium. D. oh, regem me esse oportuit.

G. Abeuntes ambo hinc tum senes me filijs
 Relinquit quasi magistrum. D. o Geta, prouinciam
 Cepisti duram. G. mihi usu uenit hoc, scio:
 Memini relinqui me deo irato meo.

Cœpi aduorsari primo: quid uerbis opu' st?
 Seni fidelis dum sum, scapulas perdidi.

D. Venere in mentem istæc mihi: nam quæ inscitia est,
 Aduorsum stimulum calces? G. cœpi his omnia

Facere, obsequi quæ uellent. D. scisti uti foro.

G. Noster mali nil quidquam primo: hic Phædria
 Continuo quandam nactus est puellulam
 Citharistriam: hanc amare cœpit perditæ.

Ea seruiebat lenoni impurissimo:

Neque, quod daretur quidquam: id curarant patres.

Restabat aliud nihil, nisi oculos pascere,

Sectari, in ludum ducere, & reducere:

Nos otiosi operam dabamus Phædriæ.

In quo hæc discebat ludo, exaduorsum ei loco

Tonstrina erat quædam: hic solebamus fere

Plerunque eam opperiri, dum inde iret domum.

Interea dum sedemus illi, interuenit

Adolescens quidam lacrumans. nos mirarier:

S

S

Rogamus

Rogamus, quid sit: nunquam æque (inquit) ac modo
 Paupertas mihi onus uisum est & miserum, & graue
 Modo quandam uidi uirginem hic uiciniae
 Miseram, suam matrem lamentari mortuam.
 Ea sita erat ex aduerso: neque illi beneuolens,
 Neque notus, neque cognatus, extra unam aniculam,
 Quisquam aderat, qui adiutaret funus. miseritum est.
 Virgo ipsa facie egregia. quid uerbis opu' st?
 Commorat omnes nos: ibi continuo Antipho,
 Voltis ne eamus uisere? alius, censeo,
 Eamus, duc nos sodes: imus, uenimus,
 Videmus: uirgo pulchra: & quo magi' diceres,
 Nihil aderat adiuuenti ad pulchritudinem:
 Capillus passus, nudus pes, ipsa horrida:
 Lacrumæ, uestitus turpis, ut, ni uis boni
 In ipsa inesset forma, hæc formam extinguerent.
 Ille, qui illam amabat fidicinam, tantummodo,
 Satis, inquit, scita est: noster uero. Da. iam scio:
 Amare coepit. Ge. scin quam? quò euadat, uide:
 Postridie ad anum recta pergit: obsecrat,
 Ut sibi eius faciat copiam. illa enim se negat:
 Neque eum æquom ait facere: illam ciuem esse Atti-
 cam,
 Bonam, bonis prognatam: si uxorem uelit,
 Lege id licere facere: sin aliter, negat.
 Noster, quid ageret, nescire: & illam ducere
 Cupiebat, & metuebat absentem patrem.
 Da. Non, si rediisset, ei pater ueniam daret?

Ge. Ille ne indotam uirginem, atque ignobilem
Daret illi: nunquam faceret. D. quid fit denique?

Ge. Quid fiat? est parasitus quidam Phormio,
Homo confidens: qui illum dii omnes perduint.

Da. Quid is fecit? Ge. hoc consilium, quod dicā, dedi

Lex est, ut orba, qui sint genere proximi,
Iis nubant: & illos ducere eadem hæc lex iubet.

Ego te cognatum dicam, & tibi scribam dicam:

Paternum amicum me assimilabo uirginis:

Ad iudices ueniemus: qui fuerit pater,

Quæ mater, qui cognata tibi sit, omnia hæc

Confingam: quod erit mihi bonum, atque commodum.

Cum tu horum nihil refelles, uincam scilicet.

Pater aderit: mihi paratæ lites: quid mea?

Illa quidem nostra erit. Da. iocularem audaciam.

G. Persuasit homini: factum est: uentum est: uincimur:

Duxit. D. quid narras? G. hoc, quod audis. D. o Geta,

Quid te futurum est? G. nescio hercle: unum hoc scio:

Quod fors feret, feremus æquo animo. Da. placet:

Hem istuc uiri est officiū. G. in me omnis spes mihi est

Da. Laudo. Ge. ad precatorem abeam credo, qui mihi

Sic oret: nunc amitte quæso hunc, ceterum

Posthac si quidquam, nihil precor. tantummodo

Non addas: ubi ego hinc abiero, uel occidito.

Da. Quid ille pædagogus, qui citharistram?

Quid rei gerit? Ge. sic, tenuiter. Da. non multum hæc

bet

Quod det fortasse. Ge. imo nihil, nisi spem meram.

Da

Da. Pater eius redijt, an non? Ge. nondum. Da. quid
senem

Quoad expectatis uostrum? G. non certum scio:
Sed epistolam ab eo allatam esse audiui modo, &
Ad portitores esse delatam: hanc petam.

Da. Nunquid Geta aliud me uis? Ge. ut bene sit tibi.
Puer heus. nemon' huc prodit? cape, da hoc Dorcio.

THESES ETHICAE I. VV.

- 1 Peruersum seculum quo soluenti debitum agenda
sunt gratia.
- 2 Multa incommoda accidunt domi, ubi domini pe
regre absunt.
- 3 Improbus magister, improbus discipulus. Qualis
rex, talis populus.
- 4 Aduersus stimulum calcitrare, difficile est, & in
scitia.
- 5 Indulgentia corrumpit discipulos.
- 6 Spectando puellam magis ardescit amator.
- 7 Paupertas multis praesertim amatoribus onus gra
ue est.
- 8 Lex Attica honestatem matrimonij in puellis ho
nestis & generosis exigebat.
- 9 Consensus patris in matrimonio requiritur.
- 10 Phormiones nihil non sui uentris causa agunt.
- 11 Quod fors fert ferendum aequo animo.

ACTVS PRIMI SCENAE III

PER LOCHA I. C.

Valde

Valde ethicum colloquium adolescentum duum.
deplorantium suas fortunas. Phædria amore ardet. Ira
Antiphone immodica cupiditas aliquatulum resedit.
& incipit apparere atq; mouere animum pericu-
lum.

ANTIPHO, PHÆDRIA.

Trochaici & Iambici octonarij & unus quaternas
rius.

A Deon' rem rediisse, ut, qui mihi consultum esse
optume uelit,

Phædria, patrem extimescam, ubi in mentem eius ad-
uenti uenit?

Quòd ni fuisset incogitans, ita eum expectarem, ut
par fuit.

Ph. Quid istuc est? An. rogitas? qui tam audacis fæ-
cinoris mihi conscius

Sis? quod utinam ne Phormioni id suadere in mentem
incidisset,

Neu me cupidum eò impulisset, quod mihi principi-
um est mali.

Non potitus essem: fuisset tū mihi illos ægre aliquot
dies:

At non quotidiana cura hæc angeret animum. Phæ.
audio.

An. Dum expecto quàm mox ueniat, qui adimat hanc
mihi consuetudinem.

Ph. Alijs

Ph. Alijs, quia desit quod amant, egre est; tibi, quia superest, dolet.

Amore abundas Antipho.

Nam tua quidem hercle certe uita haec expetenda optandaq; est.

Ita me dii bene ament; ut mihi liceat tam diu, quod amo, frui,

Iam de pacisci mortem cupio. tu conijcito cetera, Quid ego ex hac inopia nunc capiam, & quid tu ex istac copia:

Vt ne addam, quod sine sumptu, ingenuam, liberalem nactus es:

Quod habes, ita ut uoluisti, uxorem, sine mala fama: palam

Beatus, ni unum hoc desit, aninius qui modeste istaec ferat.

Et si tibi res sit cum eo lenone, quocum mihi est, tum sentias.

Ita plerique ingenio sumus omnes: nostri nosmet poenitet.

An. At tu mihi contra nunc uidere fortunatus Phaedria,

Cui de integro est potestas etiã consulendi, quid uelis Retinere, amare, amittere: ego in eum incidi infelix locum,

Vt neque mihi eius sit amittendi, nec retinendi copia. Sed hoc quid est? uideon' ego aduenire huc currentem Getam?

TERENTII.

276 287

*Is ipse est. Ge. timeo miser, quam nunc mihi hic rem
nunciat.*

THESES ETHICAE I. VV.

- 1 *Temerarium inceptum auctorem tristitia afficit.*
- 2 *Prudentis est prospicere quæ nam futura sint.*
- 3 *Cupidi facile per alios compelli possunt.*
- 4 *Tolerabilior est molestia aliquot dierum, quam
quotidiana & perpetua.*
- 5 *Amatores sunt fastidiosi: mox enim res petitas
dum habent, fastidiunt.*
- 6 *Vxor sit liberalis, ingenua, sine mala fama.*
- 7 *Sera est pœnitentia post factum.*

ACTVS PRIMÆ SCENÆ IIII

PERIOCHA.

*Trepidum nuntium aduentus senis. discessio per-
terrefacti adolescētis. deliberatio subita serui. Huius
persona est non incogitans & sat callida: Antiphonis
timida & deiecta: Phædræ confidentior.*

GETA, ANTIPHO, PHAEDRIA.

*Octonarij trochaici iambiciq; Senarij iambici, &
unus quaternarius cum senario hypercatalectico.*

Nillus es Geta, nisi aliquod iam tibi cōsiliū
celere repereris:

*Ita subito nunc imparatum tanta te impendent mala:
Quæ neque uti deivitem scio, neque quo modo me in-
de extraham:*

Nam

Nam non potest celari nostra diutius iam audacia:
 Quae si non astu prouidentur, me aut herum pessima
 dabunt.

An. Quidnam ille commotus uenit? Ge. tum, tempo-
 ris punctum mihi

Ad hanc rem est: herus adest. An. quid istuc est mali?

Ge. Quod cum audierit, quod eius remedium inueniam
 iracundiae?

Loquar ne? incendam. taceam? instigem. purgem me?
 laterem lauem.

Eheu me miserum: cum mihi paueo, tum Antipho me
 excruciat animi:

Eius me miseret: ei nunc timeo: is nunc me retinet:
 nam absque eo

Esset, recte ego mihi uidissem, & senis essem ultus
 iracundiam.

Aliquid conuasassem, atque hinc me conijcerem pro-
 tinam in pedes.

An. Quam hic fugam, aut furtum parat?

Ge. Sed ubi Antiphonem reperiam? aut qua querere
 insistam uia?

Ph. Te nominat. An. nescio quod magnum hoc nuntio
 expecto malum.

Ph. Ah, sanu' ne es?

Ge. Domum ire pergam: ibi plurimum est. Ph. reuocemus
 hominem. AN. sta illico. Ge. hem,

Satis pro imperio, quisquis es. AN. Geta. Ge. ipse est,
 quem uolui obuiam.

TERENTII.

246

257

THESES ETHICAE I. VV.

1 Magna est sollicitudo parentum pro liberorum salute. Illos enim non piget uel senes totam urbem perreptare, ut liberis bene consuleretur & prospiceretur.

ACTVS QVARTI SCENAE VII

PERIOCHA I. C.

Sera obiurgatio Demeæ, & aduersatio fratris, & ad sequentem turbam iracundia Demeæ incitatio reseruatur.

MITIO, DEMA.

Eiusdem generis.

IBo, illis dicam nullam esse in nobis moram.

De. Sed eccum ipsum. te iam dudum quæro Mitio.

Mi. Quidnam? **D**e. fero alia flagitia ad te ingentia

Boni illius adolescentis. **M**i. ecce autem. **D**e. noua,

Capitalia. **M**i. ohe, iam. **D**e. nescis qui uir sit. **M**i. scio.

De. Ab stulte, tu de psaltria me somnias

Agere? hoc peccatum est in uirginem ciuem. **M**i. scio.

De. Eho, scis, & patere? **M**i. quid ni patiar? **D**e. dic mihi,

Non clamas? non insanis? **M**i. non. malim quidem.

De. Puer natus est. **M**i. dij bene uortant. **D**e. uirgo nihil habet.

Mi. Audiui. **D**e. & ducenda in dotata est? **M**i. scilicet

De. Quid nunc futurum est? **M**i. id enim, quod res ipsa fert:

R

illinc

Ullinc huc transferetur uirgo. D. o Iuppiter,
 Istoc cine pacto oportet? Mi. quid faciam amplius?
 De. Quid facias, rogitas? si non re ipsa tibi dolet,
 Simulare certe est hominis. Mi. quin iam uirginem
 Despondi: res composita est: fiunt nuptiae:
 Dempfi metum omnem: haec magis sunt hominis. De.
 ceterum

Placet tibi factum Mitio? Mi. non, si queam
 Mutare: nunc, cum non queo, equo animo fero.
 Ita uita est hominum, quasi, cum ludas tesseri;
 Si illud, quod est maxume opus iactu, non cadit,
 Illud, quod cecidit forte, id arte ut corrigas.

De. Corrector: nempe tua arte uiginti minae
 Pro psaltria periere: quae, quantum potest,

Aliquò abijcienda est, si non pretio, at gratijs.

Mi. Neque est, neque illam sane studeo uendere.

D. Quid igitur facies? M. domi erit. D. pro diuū fide,
 Meretrix, & mater familias una in domo?

M. Cur non? De. sanum ne te credis esse? M. equidem
 arbitror.

De. Ita me dii ament, ut uideo ego tuam ineptiam,
 Facturum credo, ut habeas quicum cantites.

Mi. Cur non? De. & nota nupta eadem haec discet?

Mi. scilicet.

De. Tu inter eas restim ductans saltabis. Mi. probe:

Et tu nobiscum una, si opus sit. De. hei mihi,

Non te haec pudent? Mi. iam uero omitte Demea

Tuam istanc iracundiam, atque ita, uti decet,

Hilarum.

Hilarum, ac lubentem fac te in nati nuptijs.
 Ego hos conueniam, post huc redeo. De. o Iuppiter,
 Hancine uitam? hos cine mores? hanc dementiam?
 Vxor sine dote ueniet: intus psaltria est:
 Domu' sumptuosa: adolescens luxu perditus:
 Senex delirans: ipsa, si cupiat, Salus
 Seruare prorsus non potest hanc familiam.

THESES ETHICAE I. VV.

- 1 Morositas etiamsi sepe expostulet, tamen inepta
 & inutilis est.
- 2 Lepidis dictis & facetis, quæ turbata sunt mitia
 gantur.
- 3 In necessitate scenæ inseruiendum est. Nam non
 omnia ad uiuum rescari possunt.
- 4 Factis dum infecta permaneant, concedendum
 est, imo melius consulendum, ut minus noceant.

ACTVS QVINTI SCENAE I

PERIOCHA I. C.

Etiam Syri quasi delitiæ augment iram Demeæ.

SYRVS, DEMA.

Eiusdem generis.

A Edepol Syrisce te curasti molliter,
 Lauteq; munus administrasti tuum:
 Abi. sed postquam intus sum omnium rerum satur,
 Prodeambulare huc libitum est. De. illud sis uide

R. 2 Exeme

*Exemplum disciplinae. SY. ecce autē hic adest senex
Noster. quid fit? quid tu es tristis? De. ohe scelus.
SY. Eho iam tu uerba fundis hic, sapientia?
De. Tun? si meus esses. SY. dis quidem esses Demea,
Ac tuam rem constabiliffes. De. exemplum omnibus,
Curarem, ut esses. SY. quamobrem? quid feci? De. ro-
gas?*

*In ipsa turba, atque in peccato maxumo,
Quod uix sedatum satis est, potastis scelus,
Quasi re bene gesta. SY. sane nollem huc exitum.*

THESES ETHICAE I. VV.

- 1 *Ebrietas nimis est ridicula, tum uerbis, tum gestibus.*
- 2 *Senex intempestiue temulentum obiurgat.*
- 3 *Vide quanta fenestra improbitatis per indulgentiam herilem seruis aperiatur.*

ACTVS QVINTI SCENAE II

PERIOCHA I. C.

Fortuitò resciscit Demea esse intus filium Ctesiphonem, & furere planè incipit.

DROMO, SYRVS, DEMEA.

Eiusdem generis.

H*Eus Syre, rogat te Ctesiphonem ut redeas. SY. abi.
De. Quid Ctesiphonem hic narrat? SY. nihil.
De. eho carnufex,
Est Ctesiphonem intus? SY. non est. De. cur hic nominat?
SY. Est*

SY. Est alius quidam parasitaster paruolus,
Nostin? De. iam scibo. SY. quid agis? quo abis? De.
mitte me.

SY. Noli inquam. De. non manum abstines mastigia?
An tibi mauis cerebrum dispergi hic? SY. abiit.
Aedepol commessatorem haud sane commodum,
Presertim Ctesiphoni. quid ego nunc agam?
Nisi, dum hæ silescent turbe, interea in angulum
Aliquò abeam, atque edormiscam hoc uilli. sic agam.

THESES ETHICAE.

- 1 Male sibi conscij liberi parentes timent.
- 2 Ebrietatis remedium haud uulgare est, in angulo
illum edormiscere.

ACTVS QVINTI SCENAE III

PERIOCHA.

Acerrima exostulatio Demæ, et refutatio Mitio
nis: utroque tuente personam sibi impositam.

MITIO, DEMEA.

Eiusdem generis.

PArata à nobis sunt, ut dixi, Sostrata,
Vbi uis. quisnam à me pepulit tam grauiter
fores?

De. Hei mihi, quid faciam? quid agam? quid clamem,
aut querar?

O cœlum, o terra, o maria Neptuni. Mi. hem tibi,
Resciuit omnem rem: id nunc clamat: ilicet:

Paratores: succurrendum est. De. eccum adest

Communis corruptela nostrum liberum.

Mi. Tandem reprime iracundiam, atque ad te redi.

De. Repressi, redij, mitto maledicta omnia:

Rem ipsam putemus. dictum inter nos hoc fuit.

Ex te adeo est ortum, ne tu curares meum,

Néue ego tuum. responde. Mi. factum est, non nego.

De. Cur nunc apud te potat? cur recipis meum?

Cur emis amicam Mitio? nam qui minus

Mihi idem ius æquom est esse, quod mecum est tibi?

Quando ego tuum non curo, ne cura meum.

*Mi. Non æquom dicis, non: nam uetus uerbum hoc qui
dem est,*

Communia esse amicorum inter se omnia.

De. Facete: nunc demum istæc nata oratio est.

Mi. Ausculta paucis, nisi molestum est, Demea.

Principio, si id te mordet, sumptum filij

Quem faciunt, quaeso facito hæc tecum cogites.

Tu illos duos olim pro re tollebas tua,

Quòd satis putabas tua bona ambobus fore,

Et me tum uxorem credidisti scilicet

Ducturum: eandem illam rationem antiquam obtine:

Conserua, quære, parce, fac quam plurimum

Illis relinuas: gloriam tu istam obtine:

Mea, quæ præter spem euenere, utantur sine.

De summa nihil decedet: quod hinc accesserit,

Id de lucro putato esse: omnia si hæc uoles

In animo uere cogitare Demea,

Et mihi, & tibi, & illis dempseris molestiam.

De. Mitto

De. Mitto rem: consuetudinem ipsorum. M. manes:
 Scio: istuc ibam. multa in homine Demea
 signa insunt, ex quibus coniectura facile fit,
 Duo cum idem faciunt, sepe ut possis dicere,
 Hoc licet impune facere huic, illi non licet:
 Non quod dissimilis res sit, sed quod, qui facit:
 Quae ego esse in illis uideo: ut confidam fore ita,
 Ut uolumus. uideo eos sapere, intellegere, in loco
 Vereri, inter se amare: scire est liberum
 Ingenium, atque animum: quouis illos tu die
 Reducas. at enim metuas, ne ab re sint tamen
 Omissiores paulo. o noster Demea,
 Ad omnia alia aetate sapimus rectius:
 Solum unum hoc uitium adfert senectus hominibus,
 Attentiores sumus ad rem omnes, quam sat est:
 Quod illos sat aetas acuet. De. ne nimium modo
 Bona tuae istae nos rationes Mitio,
 Et tuus iste animus aequus subuortat. Mi. tace,
 Non fiet. mitte iam istaec: da te hodie mihi.
 Expurge frontem. De. scilicet, ita tempus fert,
 Faciendum est: ceterum rus cras cum filio
 Cum primo lucu. M. imo de nocte censeo:
 Hodie modo hilarum fac te. De. & istam psaltriam
 Vna illuc mecum hinc abstraham. Mi. pugnaueris.
 Eo prorsus pacto illic alligaris filium.
 Modo facito, ut illam serues. De. ego istuc uidero: at
 que
 Uli fauilla plena, fumi, ac pollinis

Coquendo sit faxo, & molendo: præter hæc,
 Meridie ipso, faciam, ut stipulam colligat:
 Tam excoctam reddam, atque atram, quam carbo est.
 Mit. placet.

Nunc mihi uidere sapere, atque equidem filium,
 Tum etiam si nolit, cogas, cum illa una cubet.
 De. Derides? fortunatus, qui isto animo sies:
 Ego sentio. Mi. ah pergis ne? De. iam desino.
 Mi. I ergo intro, &, cui opus rei est, hilarem hunc su-
 manus diem.

THESES ETHICAE I. VV.

- 1 Morosi senes ita sæpe extra se rapiuntur, ut iracundiam reprimere nequeant.
- 2 Urbanitatis est temperare sibi inter tumultuosos homines.
- 3 Ius amicitiae communitatem rerum exigit, iuxta prouerbium, Amicorum omnia sunt communia.
- 4 Sæpe in actionibus unius negotij diuersæ sunt censure hominum.
- 5 Magna parentum est spes in liberis.
- 6 Indulgendum est nonnihil iuuentuti, pro loco & tempore sicut pedagogia exigit.

ACTVS QVINTI SCENAE IIII

PERIOCHA.

Conuerti oportet expositionem ad finem Comi-
 cium. Ideoque Demea à se ipso mollitur & mitigatur
 Oratio

Oratio prudens. Et est exemplum coactæ & extortæ
mutationis.

DE MEA.

Trochaici octonarij.

Nunquam ita quisquam bene subducta ratione
ad uitam fuit,

Quin res, ætas, usus semper aliquid apportet noui,
Aliquid moneat, ut illa, quæ te scire credas, nescias,
Et, quæ tibi putaris prima, in experiundo repudies.

Quod mi euenit nunc: nam ego uitam duram, quam
uixi usque adhuc,

Prope iam excursu spatio mitto: id quamobrem? re ipse
sa repperi

Facilitate nihil homini esse melius, neque clementia.
id

Esse uerum, ex me, atque ex fratre cuius facile est no
scere.

Vitam ille suam semper egit in otio, in conuiujs:

Clemens, placidus, nulli lædere os, arridere omnibus:

Sibi uixit: sibi sumptum fecit: omnes bene dicunt,
amant.

Ego ile agrestis, seuus, tristis, parcus, truculentus,
tenax,

Duxi uxorem: quam ibi miseriam uidi? nati filij,

Alia cura: porro autem, illis dum studeo ut quam plu
rimum

Facerem, contriui in quærendo uitam, atque ætatem
meam:

R 5 Nunc

Nunc exacta ætate hoc fructi pro labore ab ijs fero,
 Odium ille alter sine labore patria potitur commoda
 illum amant, me fugitant: illi credunt consilia omnia:
 illum diligunt: apud illum sunt ambo, ego desertus
 sum:

illum, ut uiuat, optant, meam autem mortem expectant
 scilicet:

Ita eos meo labore eductos maxumo, hic fecit suos
 paulo sumptu: miseriam omnem ego capio, hic potitur
 tur gaudia.

Age age, nunc experiamur contra hæc eequid ego
 possiem

Blãde dicere, aut benigne facere, quãdo eò prouocat.
 Ego quoque à meis me amari, & magni pendi postula
 lo.

Si id fit dando, atque obsequendo, non posterioreis
 feram.

Deerit: id mea minime refert, qui sum natu maxime
 mus.

THESES ETHICAE.

1 Pater morosus & seuerus in filios, uel à D. Paulo
 lo uertitur uicio.

2 Facilis pater fauorabilior est.

3 Ineptè uirtutis studiosi sunt, qui uirtutem non
 propter se expetunt, sed tantum propter commodita
 tatem.

4 Vita urbana longe præstat rusticana.

Actus

ACTVS QVINTI SCENAE V

PERIOCHA I. C.

Consilium quod coeperat senex exequi orditur.

SYRVS, DEMEA.

*Iambici senarij.***H**Eus Demea, rogat frater, ne abeas longius.**De.** Quis homo? o Syre noster, salue, quid fit? quid agitur?**Sy.** Recte. D. optume est. iam nunc haec tria primum addidi*Præter naturam: o noster, quid fit? quid agitur?**Seruom haud inliberalem præbes te, & tibi**Lubens bene faxim. S. gratiam habeo. D. atqui Syre**Hoc uerum est, & ipsa re experiere propediem.*

THESES ETHICAE I. VV.

1 Demea subinde ad ingenium recurrit, qui etsi conetur blandus esse, animus tamen abhorret,

2 Nihil recte fit, quod contra naturam fit.

ACTVS QVINTI SCENAE VI

PERIOCHA I. C.

Pergit esse commodus Demea ut instituerat.

GETA, DEMEA.

*Eiusdem generis.***H**Era, ego hinc ad hos prouisam, quam mox uirginem*Accersant. sed eccum Demeam. saluos sies.***D.** Oh, qui uocare? **G.** Geta. **D.** Geta, hominem maxumè*Prelij*

Pretij esse hodie te iudicavi animo meo:
 Nam is mihi est profecto seruus spectatus satis,
 Cui dominus curæ est, ita ut tibi sensi Geta:
 Et tibi ob eam rem, si quid usus uenerit,
 Lubens bene faxim. meditor esse affabilis,
 Et bene procedit. G. bonus es, cum hæc existumas.
 D. Paulatim plebem primulum facio meam.

THESES ETHICAE.

- 1 Tu nihil inuita dices faciesue Minerua.
- 2 Dum uitant stulti uicia in contraria currunt.
 Nam dum hic comis & affabilis esse affectat, garrulus fit & adulator.

ACTVS QVINTI SCENAE VII

PERIOCHA I. C.

Seruat hoc & erga Aeschinum, cuius est persona cupida: Demeæ autem sarcastice.

AESCHINVS, DEMEA,
 SYRVS, GETA.

Eiusdem generis.

Occidunt me, qui dum nimi' sanctas nuptias
 Student facere, in apparando consumunt diē.

D. Quid agitur Aeschine? Ae. hem pater mi, tu hic eras?

D. Tuus hercle uero & animo, & natura pater,
 Qui te plus quàm oculos hosce: sed cur non domum
 Vxorem accersis? Ae. cupio: uerū hoc mihi mora est,

Tibicina

Tibicina, & hymeneum qui cantent. D. cho,
 Vin' tu huic seni auscultare? Aes. quid? D. missa hæc
 face,

Hymeneum, turbam, lampadas, tibicinas:

Atque hanc in horto maceriam iube dirui

Quantum potest, hac transfer, unam fac domum:

Traduc & matrem, & familiam omnem ad nos. Ae.
 placet

Pater lepidissime. D. euge, iam lepidus uocor.

Fatri ades fient peruia: turbam domum

Adducet, sumptum admittet: multa: quid mea?

Ego lepidus in eo gratiam. iube nunc iam

Dimumeret illi Babylo uiginti minas.

Syre, cessas ire, ac facere? S. quid ago? D. dirue:

Tu illas, abi, & traduce. Ge. dij tibi Demea

Bene faxint, cum te uideo nostræ familiæ

Tam ex animo factum uelle. D. dignos arbitror.

Tu quid ais? Ae. sic opinor. D. multo rectiu' est,

Quam illam puerperam nunc duci huc per uiam

Aegrotam. Ae. nihil enim uidi melius mi pater.

D. sic soleo: sed eccum Mitio egreditur foras.

THESES ETHICAE.

1 Parentes lepidi uocantur, dum nimium indulgent,

& adblandiuntur.

2 Amantes moræ sunt impatientissimi.

3 Adolescentibus non est ingrata assentatio: nam

iustam censuram non facile ferunt.

4 Multi sunt liberales ex alieno marsupio.

A Etus

Iam uero totum explicat consilium illud ironicum.
MITIO, DEMEA, AESCHINVS.

Iambici senarij & octonarij.

Iubet frater? ubi is est? tu iubes hoc Demea?

De. Ego uero iubeo, & in hac re, & alijs omni-
bus

*Quam maxime uram facere nos hanc familiam,
Colere, adiuuare, adiungere. Ae. ita quaeso pater.*

M. Haud aliter censeo. **D.** imo hercle ita nobis decet.

Primum huius uxoris est mater. **M.** est: quid postea?

D. Proba, & modesta. **M.** ita aiunt. **D.** natu grandior.

M. Scio. **D.** parere iam diu haec per annos non potest.

Nec, qui eam respiciat, quisquam est: sola est. **M.** quam
hic rem agit?

D. Hanc te equom est ducere: & te operã, ut fiat, dare

M. Me ducere autem? **D.** te. **M.** me? **D.** te inquam. **M.**

ineptis. **D.** si tu sis homo,

Hic faciat. **Ae.** mi pater. **Mi.** quid? tu a sine huic au-
scultas? **D.** nihil agis.

Fieri aliter non pote. **Mi.** deliras. **Ae.** sine te exorem
mi pater.

M. Insanis? aufer te. **D.** age, da ueniam filio. **M.** sati
sanus es?

Ego nouus maritus anno demũ quinto & sexagesimo

Fiam, atque anum decrepitam ducam? id ne estis au-
ctores mihi?

Ae. Fac:

Ae. Fac: promisi ego illis. M. promisti autem? de te largitor puer.

D. Age, quid, si quid te maius oret? Mi. quasi non hoc sit maximum.

D. Age, da ueniam. Ae. ne grauare. D. fac, promitte. M. non omittis? Ae. non,

Nisi exorem. M. uis hæc quidem est. D. age, age, prolixè Mitio.

Mi. Etsi hoc mihi prauom, ineptum, absurdum, atque alienum à uita mea

videtur, si uos tantopere istuc uoltis, fiat. Ae. bene facis:

Merito te amo. De. uerum quid? quid ego dicam? hoc confit quod uolo.

Quid nunc quod restat? Hegio cognatus his est proximus,

Affinis nobis, pauper: bene nos aliqd facere illi decet

Mi. Quid facere? D. agelli hic est sub urbe paulum, quod locitas foras:

Huic demus, qui fruatur. M. paulum id autem? D. si multum, tamen

Faciendum est: pro patre huic est, bonus est, noster est, recte datur.

Postremo non meum illud uerbū facio, quod tu Mitio Bene & sapienter dixti dudum: uitium commune omnium est,

Quod nimium ad rem in senectâ attenti sumus. hanc maculam nos decet

Effugere

*Effugere. dictum est uere, & re ipsa fieri oportet,
Mitio.*

*M. Quid istuc est, dabitur quidem, quando hic uolt,
Aeschine. Ae. mi pater.*

*D. Nūc tu mihi es germanus pariter corpore, & ani-
mo. M. gaudeo.*

D. Suo sibi hunc gladio iugulo.

THESES ETHICAE.

1 *Ineptus est, qui praeter naturam affabilis esse af-
fectat.*

2 *Qualis uxor sit ducenda seni marito.*

3 *Incommoda sunt matrimonia inter decrepitos.*

4 *Non est liberalitas ex alieno marsupio.*

5 *Matrimonia non sint uiolenta, sed ultronea.*

6 *Affinibus & cognatis periclitantibus, praecipue
succurrendum est.*

ACTVS QVINTI SCENAE IX

PERIOCHA.

*Hunc addit Colophonem prioribus, ut fieret res
in signis. Et finitur fabula omnibus compositis, & his-
tari exitu.*

SYRVS, DEMEA, MITIO,
AESCHINVS.

Trochaici octonarij.

FActum est, quod iusti Demea.
De. Frugi homo es. adepol hodie mea. quidem
senten

An. Cedo, quid portas, obsecro? atque id, si potes, uerbo expedi.

G. Faciam. An. eloquere. Ge. modo apud portum. An. meum ne? Ge. intellexti. An. occidi. Ph. hem.

An. Quid agam? Ph. quid ais? Ge. huius patrem uidisse me, patrum tuum.

An. Nam quod ego huic nunc subito exitio remedium inueniam miser?

Quod si eò meae fortunae redeunt, Phanium abs te uel distrahar,

Nulla est mihi uita expetenda. Ge. ergo istaec cum ita sint Antipho,

Tanto magi te aduigilare æquom est. Forteis fortuna adiuuat.

An. Non sum apud me. Ge. atqui opus est nunc, cum maxime, ut sis Antipho:

Nam si senserit te timidum pater esse, arbitrabitur commiseruisse culpam. Ph. hoc uerum est. An. non possum immutarier.

Ge. Quid si aliquid grauius tibi nunc faciundum foret?

An. Cum hoc non possum, illud minui possem. Ge. hoc nihil est Phædria: ilicet:

Quid conterimus operam frustra, quin abeam? Ph. Quidem ego. An. obsecro,

Quid si a simulabo? satin est? Ge. garris. An. uoltum contemplantini, hem,

Satin sic est? Ge. non. An. quid si sic? Ge. propemodum

T dum

dum. AN. quid si sic? Ge. sat est:
 Hem istuc serua, & uerbum uerbo, par pari ut re-
 spondeas,
 Ne suis te iratus seu dictis protelet. AN. scio.
 Ge. Vi coactum te esse inuitum, lege, iudicio: tenes?
 Sed quis hic est senex, quem uideo in ultima platea?
 AN. ipse est.
 Non possum adesse. Ge. ah quid agis? quò abis Antio-
 pho? mane,
 Mane inquam. Ant. egomet me noui, & peccatum
 meum:

Vobis commendo Phanium, & uitam meam.
 Ph. Geta, quid nunc fiet? Ge. tu iam lites audies:
 Ego plectar pendens, nisi quid me fefellerit.
 Sed quod modo hic nos Antiphonem monuimus,
 Id nosmet ipsos facere oportet Phædria.
 Ph. Aufer mihi oportet: quin tu, quod faciam, impera.
 Ge. Meministi n' olim ut fuerit uostra oratio
 In re incipiunda ad defendendam noxiam?
 Iustam illam causam, facilem, uincibilem, optumam.
 P. Memini. G. hem nūc ipsa est opus, aut, si quid potest
 Meliore, & callidior. Ph. fiet sedulo.
 Ge. Nunc prior adito tu: ego in insidijs hic ero
 Succenturiatus, si quid deficies. Ph. age.

THESES ETHICAE.

- 1 Male sibi conscijs perturbatis. mi sunt.
- 2 Dies reuelat omnia. Nam nihil tam occultum,
 quod dies non patefaciat.

3 Tam locutione seruili parentes irati incēduntur,
quam taciturnitate instigantur, & purgatione fru-
stralaborant.

4 Seruorum est conuafare aliquid & fugitiuum
esse.

5 Heri ut plurimū sunt imperiosi & monosyllabi.

6 Male sibi consciij tribus uerbis uix auditis magis
perturbantur.

7 Serui insidiose seruis suis succenturiare solent.

ACTVS PRIMIS CENAE V

PERIOCHA.

Accusat grauiter filium absentem senex. Hic au-
tem primum à fratre patrueli, deinde à seruo præcla-
rè defenditur, ut sit planè hoc exemplum controuer-
siae translatiue in criminis remotione. Seruus sui simi-
lis, itēque Phædria: Senex iratus.

DEMIPHO, GETA, PHAEDRIA.

Iambici octonarij & senarij.

I Tāne tandem uxorem duxit Antipho iniussu meo?
Nec meum imperium: age, mitto imperium: non si-
multatem meam

Reuereri? saltem non pudere? o facinus audax, o Ge-
ta

Monitor. Ge. uix tandem. De. quid mihi dicent? aut
quam causam reperient.

T 2

Demis

Demiror. Ge. atqui repperi iam: aliud cura. De. an ne hoc dicent mihi?

Inuitus feci: lex coegit. audio, & fateor. Ge. placet. De. Verum scientem, tacitum causam tradere aduersarijs,

Etiam ne id lex coegit? Ph. illud durum. Ge. ego expediam: sine.

De. Incertum est, quid agam, quia præter spem, atque incredibile hoc mihi accidit.

Ita sum iritatus, a nimum ut nequeam ad cogitandum instituere.

Quamobrem omnes, cum secundæ res sunt maxime, tum maxime

Meditari secum oportet, quo pacto aduersam ærumnam ferant:

Pericla, damna, exilia peregre rediens semper cogitet,

Aut filij peccatum, aut uxoris mortem, aut morbum filia:

Communia esse hæc, fieri posse: ut re quid animo sit nouum:

Quidquid præter spem eueniat, omne id deputare esse in lucro.

Ge. O Phæaria, incredibile est, quanto herum anteco sapientia.

Meditata mihi sunt omnia mea incommoda: herus si redierit,

Molendum usque in pistrino: uapulandum: habenda

compedes:

Opus ruri faciundum: horum nihil quidquam acci-
det animo nouum.

Quidquid præter spem eueniet, omne id deputabo es-
se in lucro.

Sed quid hominem cessas adire, & blande in princi-
pio alloqui?

De. Mei fratris uideo filium ire mihi obuiam.

Ph. Mi patruæ saluæ. De. saluæ: sed ubi est Antipho?

Ph. Saluam aduenire. De. credo: hoc responde mihi.

Ph. Valet: hic est: sed satin' omnia ex sententia?

D. Vellem quidē. Ph. quid istuc? D. rogitas Phædriam?

Bonas me absente hic confecistis nuptias.

Ph. Eho, an id succenses nunc illi? Ge. artificem pro-
bum.

De. Egone illi non succenseam? ipsum gestio

Dari mi in conspectum nunc sua culpa ut sciat

Lenem patrem illum factum me esse acerrimum.

Ph. Atqui nil fecit patruæ, quod succenseas.

De. Ecce autem similia omnia: omnes congruunt:

Vnum cognoris, omnes noris. Ph. haud ita est.

De. Hic in noxa est, ille ad defendendā causam adest.

Cum ille est, hic præsto est: tradunt operas mutuas.

Ge. Probe eorum facta imprudens depinxit senex.

De. Nam ni hæc ita essent, cum illo haud stares Phæ-
dria.

Ph. Si est patruæ, culpam ut Antipho in se admiserit,

Ex qua re minus rei foret, aut famæ temperans:

Non causam dico, quin, quod meritus est, ferat.
 Sed si quis forte malitia fretus sua,
 Insidias nostræ fecit adolescentiæ,
 Ac uicit: nostrane ea culpa est, an iudicum
 Qui sæpe propter inuidiam adimunt diuiti,
 Aut propter misericordiam addunt pauperi?
 Ge. Ni nossem causam, crederem uera hunc loqui.
 De. An quisquam iudex est, qui possit noscere
 Tua iusta, ubi tute uerbum non respondeas,
 Ita ut ille fecit? Ph. functus adolescentuli est
 Officium liberalis: postquam ad iudices
 Ventum est, non potuit cogitata proloqui:
 Ita eum tum timidum obstupescit pudor.
 Ge. Laudo hūc: sed cesso adire quam primum senem?
 Here salue: saluom te aduenisse gaudeo. De. oh,
 Bone custos salue, columen uero familie,
 Cui commendavi filium hinc abiens meum.
 Ge. Iam dudum te omnes nos accusare audio,
 Immerito, & horum me omnium immeritissimo:
 Nam quid me in hac re facere uoluisti tibi?
 Seruom hominem causam orare leges non sinunt:
 Neque testimonij dictio est. De. mitto omnia: adde
 Istuc: imprudens timuit adolescens: sino:
 Tu seruus: uerum si cognata est maxume,
 Non fuit necesse habere, sed, id quod lex iubet,
 Dotem daretis; quæreret alium uirum.
 Qua ratione inopem potius ducebat domum?
 Ge. Non ratio, uerum argentum decrat. De. sumeret
 Alicunde.

Alicunde. Ge. alicunde? nihil est dictu facilius.
 De. Postremo, si nullo alio pacto, uel foenore.
 Ge. Hui, dixti pulchre, si quidem quisquam crederet
 Te uiuo. De. non, non sic futurum est, non potest.
 Ego ne illam cum illo ut patiar nuptam unum diem?
 Nil suaue meritum est. hominem commonstrarier
 Mibi istum uolo, aut, ubi habitet, demonstrarier.
 G. Nempe Phormionem. D. istum patronum mulieris
 G. iam faxo hic aderit. D. Antipho ubi nunc est? P. foris
 D. Abi Phadria, eum require, atque adduce huc. P. eo
 Recta uia equidem illuc. Ge. nempe ad Pamphilam. D.
 at ego

Deos penateis hinc salutatum domum
 Diuortor: inde ibo ad forum, atque aliquot mihi
 Amicos aduocabo, ad hanc rem qui adsient,
 Ut ne imparatus sim cum adueniet Phormio.

THESES ETHICAE I. VV.

- 1 Vxor ducenda est iussu & consensu parentum.
- 2 Patris auctoritas non est eleuanda.
- 3 Legibus cedendum est, sed non decet scientem & consentientem aduersarijs causam tradere.
- 4 Subitanea & insperata mala magis ledunt.
- 5 Prudentis est & futuris malis praeuidere.
- 6 Seruiles poenae seruis sunt praemeditatae

ACTVS SECVNDI SCENAE I

PERIOCHA.

T 4

Aduenit

Aduenit nunc ille totius negotij structor parasitus: nam Phædriæ amores ad duplicandum argumentum accesserunt, cuius ante aduentum sermones parasitici re exponuntur.

PHORMIO, GETA.

Trochaici octonarij catalectici.

ITa ne patris ais conspectum ueritum hinc abiisse?

Ge. admodum.

P. Phanium relictam solam? Ge. sic. P. Et iratū senem?

Ge. Oppido. Ph. ad te summa solum Phormio rerum redit;

Tute hoc intristi, tibi omne est exedendum: accingere

G. Obsecro te. Ph. si rogabit. G. in te spes est. Ph. ecere,

Quid si reddet? Ge. tu impulisti. Ph. sic opinor. Ge. subueni.

Ph. cedo senem: iam instructa sunt mihi corde consilia omnia.

Ge. Quid ages? Ph. quid uis? nisi ut maneat Phanium, atque ex crimine hoc

Antiphonem eripiam, atque in me omnem iram deriuem senis?

Ge. O uir fortis, atque amicus: uerum hoc sepe Phormio

Vereor, ne istæc fortitudo in neruum erumpat denique. Ph. ah,

Non ita est: actum est periculum, iam pedum uisa est uia.

Quot

Quot me censes homines iam deuerberasse usque ad
necem,

Hospites? tum ciues? quo magi' noui, tanto sepius.

Cedo dum, en unquam iniuriarum audisti mi scriptam
dicam?

Ge. Qui istuc? Ph. quia non rete accipitri tenditur,
neque miluio,

Qui male faciunt nobis: illis, qui nil faciunt tenditur:

Quia enim in illis fructus est, in illis opera luditur.

Alijs aliunde est periculum, unde aliquid abradi potest

Mihi sciunt nihil esse. dices, ducent damnatum do-
mum:

Alere nolunt hominem edacem: & sapiunt mea qui-
dem sententia,

Promaleficio si beneficium summum nolunt reddere.

G. Nō pote sati' pro merito ab illo tibi referri gratia.

Ph. Imo enim nemo sati' pro merito gratiam regi re-
fert.

Tēne a symbolum uenire, unctum, atq; lautū ē balneis,

Otiosum ab animo; cum ille & cura, & sumptu absu-
mitur,

Dum tibi sit, quod placeat: ille ringitur, tu rideas:

Prior bibas, prior decumbas: coena dubia apponitur?

Ge. Quid istuc uerbi est? Ph. ubi tu dubites, quid su-
mas potissimum.

Hec, quum ratione ineas, quam sint suauia, & quam
cara sint;

Ea qui præbit, nō tu hūc habeas plane præsentē deū?

Ge. Senex adest. uide quid agas: prima cōitio est acer-
rima:

Si eam sustinueris, post illa iam, ut lubet, ludas licet.

THESES ETHICAE.

- 1 Causa mali in auctorem redundat.
- 2 Parasitorum est ingens fiducia & iactantia.
- 3 Ditiores magis periclitantur quam pauperes & tenuioris sortis.
- 4 Parasitorum felicitas est in cœnis dubijs, ob quas se regibus, imo præsentibus dijs conferunt.
- 5 Cuiuslibet rei initium est difficile & arduum.

ACTVS SECVNDI SCENAE II

PERIOCHA.

Adest senex cum aduocatis. acris contentionis ex-
positio. defensio legitima. Senis ethos simplex & ho-
nestum. Phormionis sycophanticum.

DEMIPHO, GETA, PHORMIO.

Iambici senarij.

F Nunquam cuiquam contumeliosius
Audistis factam iniuriam, quàm hæc est mihi!
Adeste queso. Ge. iratus est. Ph. quoniam tu hoc age:
Iam ego hunc agitabo. pro deum immortalium,
Negat Phanium esse hanc sibi cognatam Demipho?
Hanc Demipho negat esse cognatam? Ge. negat.
De. Ipsum esse opinor, de quo agebam. sequimini.
Ph. Neque eius patrem se scire, qui fuerit? Ge. negat.
Ph. Nec Stilphonem ipsum scire, qui fuerit? G. negat.

Ph

Ph. Quia egens relicta est misera, ignoratur parens,
Neglegitur ipsa: uide, auaritia quid facit.

Ge. Si herum in simulabis auaritiæ, male audies.

De. O audaciam; etiam me ultro accusatum aduenit.

Ph. Nam iam adolescenti nihil est quod succenseam,

Si illum minus norat: quippe homo iam grandior,

Pauper, cui opera uita erat, ruri fere

Si continebat: ibi agrum de nostro patre

Colendum habebat: sæpe interea mihi senex

Narrabat, se hunc neglegere cognatum suum:

At quem uirum? quem ego uiderim in uita optimum.

Ge. Videas te, atq; illum, ut narras. Ph. abi in malam
cruce:

Nam ni ita eum existumasssem, nunquam tam graueis

Ob hanc inimicitias caperem in uostram familiam,

Quam is aspernatur nunc tam inliberaliter.

Ge. Pergin' hero absenti male loqui impurissime?

Ph. Dignum autem hoc illo est. G. ain' tandem carcer?

D. Geta.

Ge. Bonorum extortor, legum contortor. D. Geta.

Ph. Responde. Ge. quis homo est? ehem. D. tace. Ge, ab
senti tibi

Te indignas, seq; dignas contumelias

Nunquam cessauit dicere hodie. D. obe, desine:

Adolescens, primum abs te hoc bona uenia peto,

Si tibi placere potis est, mihi ut respondeas:

Quem amicum tuum ais fuisse istum, explana mihi,

Et qui cognatum me sibi esse diceret.

Ph.

Ph. Proinde expiscare, quasi non nosses. *D.* nossent
Ph. ita.

De. Ego me nego: tu, qui ais, redige ad memoriam.

Ph. Eho, tu sobrinum tuum non noras? *De.* enicas:

Dic nomen. *Ph.* nomen? maxume. *De.* quid nunc tacis?

Ph. Perij hercle, nomen perdidit. *De.* hem, quid aist?

Ph. Geta,

Si meministi id quod olim dictum est, subijce. hem,
Non dico: quasi non noris, tentatum aduenis.

De. Egon' autem tento? *G.* Stilpho. *Ph.* atque adeo,
quid mea?

Stilpho est. *D.* quem dixti? *Ph.* Stilphonem inquam no
ueras?

De. Neque ego illum noram, neque mihi cognatus
fuit

Quisquam isto nomine. *Ph.* ita ne? non te horum pu-
det?

At si talentum rem reliquisset decem.

De. Dij tibi male faciant. *Ph.* primus esses memoriter
Progeniem uostram usque ab auo atque atauo profeca-
rens.

De. Ita ut dicis. ego tum si aduenissem, qui mihi
Cognata ea esset, dicerem: itidem tu face:

Cedo, qui est cognata? *Ge.* heus noster, recte: heus tu
caue.

Ph. Dilucide expediui, quibus me oportuit
Iudicibus: tum, si id falsum fuerat, filius

Cur non refellit? *De.* filium narras mihi?

Cuius de stultitia dici, ut dignum est, non potest.

ph. At tu, qui sapiens es, magistratus ad iudicium de eadem causa iterum ut reddant tibi:

Quandoquidem solus regnas, & soli licet

Hic de eadem causa bis iudicium adipiscier.

De. Etsi facta mihi iniuria est, ueruntamen

Potius quam lites secer, aut quam te audiam,

Itidem ut cognata si sit, id quod lex lubet

Dotem dare, abduce hanc, minas quinque accipe.

ph. Ha, ha, ha, homo suauis. De. quid est? num iniquum postulo?

An ne hoc quidem ego adipiscar, quod ius publicum est?

ph. Ita ne tandem quaeso, ciuem ubi abusu' sis,

Mercedem dare lex iubet ei, atque amittere; an,

Vt ne quid turpe ciuis in se admitteret

Propter egestatem, proxumo iussa est dari,

Vt cum uno aetatem degeret, quod tu uetas?

De. Ita, proxumo quidem: at nos unde? aut quam ob rem? ph. ohe,

Actum, aiunt, ne agas. De. non agam? imo haud desinam,

Donec perfecero hoc. ph. ineptis. De. sine modo.

ph. Postremo tecum nihil rei nobis Demipho est:

Tuus est damnatus gnatus, non tu: nam tua

Præterierat iam ducendi aetas. De. omnia hæc

illum putato, quæ ego nunc dico, dicere:

Aut quidem cum uxore hac ipsum prohibebo domo

Ge.

Ge. Iratus est. Ph. tute idem melius feceris.

De. Itane es paratus facere me aduersum omnia
Infelix? Ph. metuit hic nos, tametsi sedulo

Disſimulat. Ge. bene habent tibi principia. Ph. quin,
quod est

Ferundum fers? tuis factis dignum feceris,

Vt amici inter nos simus. De. egon' tuam expetam
Amicitiam? aut te uisum, aut auditum uelim?

Ph. Si concordabis cum illa, habebis, quæ tuam
Senectutem oblectet: respice ætatem tuam.

D. Te oblectet: tibi habe. P. minue uero irã. D. hoc age
Satis iam uerborum est: nisi tu properas mulierem
Abducere, ego illam eijciam: dixi Phormio.

Ph. Si tu illam attigeris secus, quàm dignũ est liberã,
Dicam impingam tibi grandem: dixi Demipho.

Si quid opus fuerit, heus, domo me. Ge. intellego,

THESES ETHICAE I. VV.

1 Pauperes & ditioribus propter auaritiam fere
negleguntur.

2 Pauperes senes à agricolæ obscuriores sunt.

3 Seruus fidelis herum suum traduci non patitur.

4 Improbus seruus carcere dignus est.

5 Rabulæ forenses iniqui & questuosi bona clientu-
rum extorquent, leges sophisticè contorquent.

ACTVS SECVNDI SCENAE III

PERIOCHA I. C.

Refert senex de negotio suo ad aduocatos, in quibus
uulgarium consultorum peruersitas & magis in-
tricandi

extricandi quam extricandi res, studium exprimitur.

DEMIPH O, GETA, HEGIO,
CRATINVS, CRITO.

Eiusdem generis.

Qvanta me cura, & solitudine afficit
Gnatus, qui me & se hisce impediuit nuptijs.
Neque mi in conspectum prodit, ut saltem sciam,
Quid de hac re dicat, quid ue sit sententiæ.
Abi tu, uisere dierit ne iam, an nondum, domum.
Ge. Eo. De. uidetis quo in loco res hæc fiet:
Quid ago? dic Hegio. He. ego Cratinum censeo,
Si tibi uidetur. De. dic Cratine. Cra. mène uis?
De. Te. Cra. ego, quæ in rem tuam sint, ea uelim fa-
cias. mihi

Sic hoc uidetur. quod te absente hic filius
Egit, restitui in integrum æquom est, & bonum:
Et id impetrabis. dixi. De. dic nunc Hegio.
He. Ego sedulo hunc dixisse credo: uerum ita est,
Quot homines, tot sententiæ: suus cuique mos.
Mibi non uidetur, quod sit factum legibus,
Rescindi posse: & turpe inceptu est. D. dic Crito.
Cri. Ego amplius deliberandum censeo.
Res magna est. He. nunquid nos uis? D. fecistis probe:
Incertior sum multo, quam dudum. Ge. negant
Rediisse. De. frater est expectandus mihi: is
Quod mihi dederit de hac re consilium, id exequar.
Percontatum ibo ad portum, quo ad se recipiat.

Ge. At

Ge. At ego Antiphonem quærã, ut, quæ acta hic sunt, sciat.

Sed eccum ipsum uideo in tempore huc se recipere.

THESES ETHICAE I. VV.

- 1 Rabulæ consilia bonorum uirorum interturbant.
- 2 Parum conuenit inter rabulas etiamsi sexcentos adhibueris.

ACTVS TERTII SCENAE I

PERIOCHA I. C.

Solicitus Antipho reuertitur, & sese accusans & de seruulo cupiēs cognoscere, quo in loco sint omnia.

ANTIPHO, GETA.

Iambici catalectici & acatalectici octonarij, in fine trochaici.

Nimvero Antipho multimodis cum istoc animo uituperandus es.

Ita ne hinc abijsse, & uitam tutandam dedis-
se alijs tuam?

Alios tuam rem credidisti, quàm te, animaduersuros magis?

Nam, ut ut erant alia, illi certe consuleres, quæ nunc tuæ est domi:

Ne quid propter tuam fidem decepta pateretur malis:
Cuius nunc miseræ spes, opesq; sunt in te uno omnes sitæ.

Ge. Equidem here nos iam dudum hic te absentem incusamus, qui abieris.

An. Te ipsum querebam. Ge. sed ea causa nihilo magis defecimus.

An. Loquere obsecro, quonam in loco sunt res & fortune meae?

Nunquid patri subolet? Ge. nil etiam. An. ecquid spei porro est? Ge. nescio. An. ah.

Ge. Nisi Phadria haud cessauit pro te eniti. An. nihil fecit noui.

Ge. Tum Phormio itidem in hac re, ut in alijs strenuum hominem praebuit.

An. Quid is fecit? Ge. confutauit uerbis admodum iratum patrem.

An. Heu Phormio. Ge. ego, quod potui porro. An. mi Geta, omnes uos amo.

Ge. Sic sese habent principia, ut dico: adhuc tranquilla res est:

Mansurusq; patrum pater est, dum huc adueniat.

An. quid eum? Ge. aiebat,

De eius consilio uelle sese facere, quod ad hanc rem attinet.

An. Quantus metus est mihi, uenire huc saluom nunc patrum Geta:

Nam, ut audio, per unam eius aut uiuam, aut moriar sententiam.

Ge. Phadria tibi adest. An. ubinam? Ge. eccum a sua palaestra exit foras.

*Stultum est alijs rem credere, quam ipse commo-
dius expedires.*

2 *Non relinquendi sunt quibus fides data est. De-
cet enim honestum uirum promissis stare.*

ACTVS TERTII SCENAE II

PERIOCHA I. C.

*Inserta tractatio de amoribus Phædriæ: Cuius est
persona humilis & indignum in modum supplex: Do-
rionis superba & impura: Getae bona.*

PHÆDRIA, DORIO, ANTIPHO,
GETA.

Trochaici octonarij & iambici, uno addito senario.

Dorio, audi obsecro. Do. non audio. Ph. parum
per. Do. quin omitte me.

Ph. Audi, quod dicam. Do. at enim tædet iam audire
eadem millies.

P. At nunc dicam, quod lubenter audias. D. loquere, audio.

Ph. Nequeo te exorare, ut maneat triduum hoc? quò
nunc abis?

Do. Mirabar, si tu mihi quidquam afferres noui.

An. Hei, metuo lenonem, ne quid suo suat capiti. Ge.
idem ego metuo.

Ph. Non mihi credis? Do. hariolare. Ph. sin fidem do.
Do. fabulae.

Ph. Fœneratū istuc beneficiū tibi pulchre dices. Do.
logi.

Ph. Crede mihi, gaudebis factō: uerum hercle hoc est.

Do. somnium.

Ph.

Ph. Experire, non est longum. Do. cantilenam eandem
canis.

Ph. Tu mihi cognatus, tu amicus, tu parens. D. garris
modo.

Ph. Adeone ingenio esse duro te, atque inexorabili,
Ut neque misericordia, neque precibus molliri queas?

Do. Adeon' te esso incogitantem atque impudentem
Phædria,

Ut phaleratis dictis ducas me, & meã ductis gratis?

An. Miseritum est. Ph. hei ueris uincor. Ge. quã simi
lis uterque est sui?

Ph. Neque, alia Antipho cum occupatus esset sollicitu
dine,

Tum esse hoc mi obiectum malum? An. ah, quid istuc
autem est Phædria?

Ph. O fortunatissime Antipho. An. egone? Ph. qui quod
amas, domi est;

Nec cum huiu' modi unquam usus uenit ut conflictar
es malo.

An. Mihi domi est? imo, quod aiunt, auribus teneo lu
pum:

Nam neque, ut amittam à me, inuenio, neque, uti reti
neam, scio.

D. Ipsum istuc mihi in hoc est. A. cia, ne parũ leno sies

Nam quid hic confecit? Ph. hiccine? quod homo inhu
manissimus:

Pamphilam meam uendidit. Ge. quid? uendidit? An.
ain' uendidit?

Ph. Vendidit. *Do.* quàm indignum facinus, ancillam
 are emptam suo.

Ph. Nequeo exorare, ut maneat, & illo cum ut mutet
 fidem,

Triduum hoc, dum id, quod est promissum, ab amicis
 argentum aufero.

Si non tum dedero, unam præterea horam ne oppere
 tus fies.

Do. Obtundis. *An.* haud longum est quod orat, *Dorio*
 exoret, sine:

Idem hoc tibi, quod bene promeritus fueris, condu
 plicauerit.

Do. Verba istæc sunt. *An.* Pamphilam ne hac urbe pri
 uari fines?

Tum tu præterea horum amorem distrahi poterin'
 pati?

Do. Neque ego, neque tu. *Ge.* dij tibi omnes id, quod
 est dignum, duint.

Do. Ego te complureis aduersum ingenium meum
 menses tuli

Pollicitantem, & nil ferentem, flentem: nunc contra,
 omnia

Repperi, qui det, neque lacrumet: da locum meliori
 bus.

An. Certe hercle, satis si commemini, tibi quidem est
 olim dies,

Quam ad dares huic, præstituta. *Ph.* factum. *Do.* num
 ego istuc nego?

*AN. Iam ne ea præterijt? Do. non, uerum ei hæc antea
cessit. AN. non pudet*

*Vanitatis? Do. minime, dum ob rem. Ge. sterquilinium.
ph. Dorio,*

*Itane tandem facere oportet? Do. sic sum: si placeo,
utere.*

*AN. Siccine hunc decipis? D. imo enim uero Antipho
hic me decipit:*

*Nam hic me huiusmodi scibat esse: ego hunc esse ali-
ter credidi.*

Iste me fefellit: ego isti nihilo sum aliter, ac fui.

*Sed ut ut hæc sunt, tamen hoc faciam: cras mane ara-
gentum mihi*

*Miles se dare dixit: si mihi prior tu attuleris Phe-
dria,*

*Me lege utar, ut potior sit, qui prior ad dandum est.
Vale.*

THESES ETHICAE.

1 Lenones nisi præsentem pecuniam amatores non ad-
mittunt. Hic enim propter questum esse tantum ara-
tem lenocinij uidemus.

2 Pollicitis diues quilibet esse potest.

3 Fortunatiores sunt mariti quam amatores.

ACTVS TERTII SCENAE III

PERIOCHA I. C.

Impellitur Geta ad nouum periculum aduendum.

Antiphonis ethos misericors. Phædria summissum & miserum. Serui facile.

PHÆDRIA, ANTIPHO, GETA.

Trochaici octonarij & unus iambicus
quaternarius

Quid faciam? unde ego nunc tam subito huic
argentum inueniam miser,
Cui minu' nihilo est? quòd si hic potuisset nunc exo-
rarier

Triduum hoc, promissum fuerat. An. itane hunc pa-
tiemur Geta

Fieri miserum, qui me dudum, ut dixti, adiurit coa-
mitter?

Quin, cum opus est, beneficium rursus ei experimur
reddere?

Ge. Scio equidem hoc esse æquom. An. age ergo, solus
seruare hunc potes.

Ge. Quid faciam? An. inuenias argentum. Ge. cupio:
sed id unde, edoce.

An. Pater adest hic. Ge. scio: sed quid tum? An. ah,
dictum sapienti sat est.

Ge. Ita ne? An. ita. Ge. sane hercle pulchre suades:
etiam tu hinc abis?

Non triumpho, ex nuptijs tuis, si nil nanciscor mali,
Ni etiam nunc me huius quæerere causa in malo iubeas
as crucem?

An. Verum hic dicit. Ph. quid? ego uobis Geta alienus
sum?

sum? Ge. haud puto:

Sed parum ne est, omnibu' quòd nunc nobis succensee

senex,

Ni instigemus etiã, ut nullus locu' relinquatur preci?

Ph. Alius ab oculis meis illam ignotum abducat locu'?

Hem, dum igitur licet, dumq; adsum, loquimini meciã

Antipho:

Contemplamini me. An. quamobrem? aut quidnam fa-
cturus? cedo.

Ph. Quoquò hinc asportabitur terrarum, certum est
persequi,

Aut perire. Ge. dij bene uortant, quod agas: pedetena-
tim tamen.

An. Vide, si quid opis potes adferre huic. Ge. si quid?
quid? An. quere obsecro,

Ne qd plus minus ue faxit, quod nos post pigeat Geta

Ge. Quero: saluos est, ut opinor. uerum enim metuo
malum.

An. Noli metuere: una tecum bona, mala tolerabimus.

Ge. Quantum argenti opus est tibi? loquere. Ph. solæ
triginta minæ.

Ge. Triginta? hui, per cara est Phædria. Ph. istæc uero
uilis est.

Ge. Age, age, inuentas reddam. Ph. ò lepidum caput.

G. aufer te hinc. Ph. iam opus est.

Ge. iam feres. sed opu' est mihi Phormionem adiuto-
rem ad rem hanc dari. (feret:

A. Presto est: audacissime oneris quiduis impone, &

Solus est homo amico amicus. Ge. eamus ergo ad eum
ocys.

Ph. Abi uero: dic, praesto ut sit domi.

An. Nunquid est, quod mea opera uobis opu' sit? Ge.
nil: uerum abi domum, &

Illam miseram, quam ego nunc intus scio esse exani-
matam metu,

Consolare: cessas? An. nihil est, aequae quod faciam lu-
bens.

Ph. Quauia istuc facies? Ge. dicam in itinere: modo
te hinc amoue.

THESES ETHICAE.

1 Non facile inueniet argentum cui nihilo minus
est.

2 Aequum est beneficium beneficio compensare.

3 Stulti amatores amicam ubiq; sectantur.

ACTVS QVARTI SCENAE I

PERIOCHA I. C.

Colloquium familiare inter fratres. Demipho pru-
dens; Chremes meticulosus.

DEMIPHO, CHREMES.

Iambici senarij.

Vid? qua profectus causa hinc es Lemnum
Chremes?

Adduxtin' tecum filiam? C. non. D. quid
ita non?

Ch. Postquam uidet me eius mater hic esse diutius,
Simul

Simul autem non manebat ætas uirginis
 Meam negligentiam: ipsam cum omni familia ad
 Me profectam esse aiebant. De. quid illic tam diu
 Quæso igitur commorabare, ubi id audiueras?
 Ch. Pol me detinuit morbus. D. unde? aut qui? Ch. ro-
 gas?

Senectus ipsa est morbus: sed uenisse eas
 Saluas audiui ex nauta, qui illas uexerat.
 De. Quid gnato obtigerit me absente, audistin' Chre-
 me?

Ch. Quod quidem me factum consilij incertum facit:
 Nam hanc conditionem si cui tulero extraneo,
 Quo pacto, aut unde mihi sit, dicendum ordine est.
 Te mihi fidelem esse æque, atque egomet sum mihi,
 Scibam: ille si me alienus affinem uolet,
 Tacebit, dum intercedet familiaritas:
 Sin spreuerit me plus, quàm opus est scito, sciet:
 Vereorq; ne uxor aliqua hoc resciscat mea.
 Quòd si fit, ut me excutiam, atque egrediar domo,
 Id restat: nam ego meorum solus sum meus.
 De. Scio ita esse, & istæc mihi res sollicitudini est:
 Neque defetiscar unquam adeo experirier,
 Donec tibi id, quod pollicitus sum, effecero.

THESES ETHICAE I. VV.

- 1 Maturius collocandæ sunt filiæ nubiles.
- 2 Senectus ipsa morbus est.
- 3 Inter amicos fideles omnia sunt patefacienda etiam arcana.

4 Mariti infideles uxores suas timere coguntur:
male enim sibi conscij sunt.

ACTVS QVARTI SCENAE II

PERIOCHA I. C.

Aggreditur fallaciam seruulus, ordiens orationem
de precatione seruili Phormionis.

GETA.

Eiusdem generis.

EGo hominem callidiores uidi neminem,
Quam Phormionem. uenio ad hominem, ut dis-
cerem

Argento opus esse, & id quo pacto fieret:
Vix dum dimidium dixeram, intellexerat:
Gaudebat: me laudabat: querebat senem:
Dijs gratias agebat, tempus sibi dari,
Vbi Phædria se ostenderet nihilo minus
Amicum esse, quam Antiphoni. hominem ad forum
Iussi opperiri: eò me esse adducturum senem.
Sed eccum: quis est ulterior? at at at Phædria
Pater uenit: quid pertimui autem bellua?
An quia quos fallam, pro uno duo sunt mihi dati?
Commodius esse opinor duplici spe utier.
Petam hinc, unde à primo institui: is si dat, sat est:
Si ab hoc nil fiat, tum hunc adoriar hospitem.

THESES ETHICAE I. VV.

- 1 Serui uoti sui compotes mire sibi applaudunt.
- 2 Serui semper sui similes heros fallendo.

ACTUS

ACTVS QVARTI SCENAE III

PERIOCHA I. C.

Executio fallaciae instituta à Geta, in scio Antiphone. qui audiens indignè fert ita rem agi. sed huius persona quarta non colloquitur.

ANTIPHO GETA, CHREMES.

Eiusdem dimensionis.

Expecto quàm mox recipiat sese Geta.

Sed patrum cū patre uideo astantē. hei mihi,
Quàm timeo, aduentus huius quò impellat patrem.

Ge. Adibo hosce: o noster Chremes. Ch. salue Geta.

Ge. Venire saluom uolupe est. Ch. credo. Ge. quid
agitur?

Ch. Multa aduenienti, ut fit, noua hic compluria.

Ge. Ita de Antiphone audistin' quae facta? Ch. omnia.

Ge. Tun' dixeras huic? facinus indignum Chreme,
Sic circumiri. De. cum hoc id agebam commodum.

G. Nam hercle ego quoque id quidem mecū agitans
sedulo,

Inueni, opinor, remedium huic rei. De. quid Geta?

Quod remedium? Ge. ut abijabs te, fit forte obuiam

Mihi Phormio. Ch. qui Phormio? Ge. is, qui istanc.

Ch. scio.

Ge. Visum est mihi, ut eius tentarem sententiam.

Prendo hominem solum: cur non, inquam, Phormio

Vides, inter uos sic haec potius cum bona

Ut componantur gratia, quàm cum mala?

Heru' liberalis est, & fugitans litium:

Nam ceteri quidem hercle amici omnes modo

Vno ore auctores fuere, ut præcipitem hanc daret.

An. Quid hic cœptat? aut quò euadet hodie? Ge. an legibus

Daturum pœnas dices, si illam eiecerit?

Iam id exploratum est: eia, sudabis satis,

Si cum illo inceptas homine: ea eloquentia est.

Verum pone esse uictum eum: at tandem tamen

Non capitis eius res agitur, sed pecunie.

Postquam hominem his uerbis sentio mollirier,

Soli sumus nunc, inquam, hic. eho dic, quid uelis dari

Tibi in manum, ut herus his desistat litibus,

Hæc hinc faceffat, tu molestus ne si es?

An. Satin' illi dii sunt propitij? Ge. nam sat scio,

Si tu aliquam partem æqui, boniq; dixeris,

Vt ille est bonus uir, tria non commutabit

Verba hodie inter uos. De. quis te istæc iussit loqui?

Ch. Imo non potuit melius peruenirier

Eò, quo nos uolumus. A. occidi. Ch. perge eloqui.

G. At primo homo insanibat. Ch. cedo, quid postulat?

Ge. Quid? nimium: quantum libuit. Ch. dic. Ge. si quis daret

Talentum magnum. Ch. imo malum hercle: ut nil pua
det.

Ge. Quod dixi adeo ei: queso, quid si filiam

Suam unicam locaret? parui rettulis

Non

Non suscepisse: inuenta est, quæ dotem petat.
 Ut ad pauca redeam, ac mittam illius ineptias:
 Hæc denique eius fuit postrema oratio:
 Ego, inquit, iam à principio amici filiam,
 Ita ut æquom fuerat, uolui uxorem ducere:
 Nam mihi ueniebat in mentem eiu' incommodum,
 In seruitutem pauperem ad ditem dari.
 Sed mihi opus erat, ut aperte tibi nunc fabuler,
 Aliquantulum quæ afferret, qui dissoluerem
 Quæ debeo: & et iam nunc, si uolt Demipho
 Dare, quantum ab hac accipio, quæ sponsa est mihi,
 Nullam mihi malim, quàm istanc, uxorem dari:
 An. Vtrum stultitia facere ego hunc, an malitia
 Dicam, scientem, ac imprudentem, incertu' sum.
 De. Quid, si animam debet? Ge. ager oppositu' st pi
 gnori ob

Decem minas, inquit. D. age age, iam ducat: dabo.
 Ge. Aediculæ item sunt ob decem alias. De. hoi hu,
 Nimium est. Ch. ne clama: petito hasce à me decem.
 Ge. Vxori emunda ancillula: tum autem pluscula
 Suppellectile opus est, opu' sumptu ad nuptias:
 His rebus pone sane, inquit, decem minas.
 De. Sexcentas proin potius scribito iam mihi dicas:
 Nil do: impuratus me ille ut etiam irrideat?
 Ch. Quaeso, ego dabo, quiesce: tu modo filius
 Fac ut illam ducat, nos quam uolumus. An. hei mihi
 Geta, occidisti me tuis fallacijs.
 Ch. Mea causa eijcitur: me hoc æquom est amittere.
 Ge.

Ge. Quantum potes, me certiozem, inquit, face,
Si illam dant, hanc ut mittam nec incertus siem:
Nam illi mihi dotem iam constituerunt dare.

Ch. Iam accipiet: illis repudium renunciat:

Hanc ducat. De. quæ quidem illi res uortat male.

Ch. Opportune adeo nunc mecum argentum attuli,
Fructum, quem Lemni uxoris reddunt prædia:
Id sumam: uxori, tibi opus esse, dixero.

THESES ETHICAE I. VV.

- 1 Serui astutissimi heros suos fallunt.
- 2 Credulitas sæpe obest.

ACTVS QVARTI SCENAE IIII

PERIOCHA.

Expostulatio adolescentis cum Geta: & huius placatio. Antipho simplex. Callidus Geta.

Eiusdem generis.

Geta. Ge. hem. An. quid egisti? Ge. emunxi argen-
to senes.

AN. Satin' est id? G. nescio hercle: tantum iussu sum.

An. Eho uerbero, aliud mihi respondes, ac rogo?

G. Quid ergo narras? A. quid ego narro? opera tua ad

Restim mihi quidem res redijt planissime:

Vt te quidem omnes dij, deæq; superi inferi

Malis exemplis perdant. hem, si quid uelis,

Huic mades, qui te ad scopulum e tranquillo inferat

Quid

Quid minus utile fuit, quam hoc ulcus tangere,
 Aut nominare uxorem? iniecta est spes patri,
 Posse illam extrudi. cedo, nunc porro Phormio
 Dotem sic accipiet, uxor ducenda est domum:
 Quid fiet? Ge. enim non ducet. An. noui: ceterum
 Cum argentum repetent, nostra causa scilicet
 In neruom potius ibit. Ge. nihil est Antipho,
 Quin male narrando possit deprauarier.
 Tu id, quod boni est, excerpis: dicis, quod mali est.
 Audi nunc contra iam. si argentum acceperit,
 Ducenda est uxor, ut ais: concedo tibi:
 Spatium quidem tandem apparandis nuptijs,
 Vocandi, sacrificandi dabitur paululum:
 Interea amici, quod polliciti sunt, dabunt:
 Id ile istis reddet. A. quam ob rem? aut quid dicet? G.
 rogas?

Quot res? postilla monstra euenerunt mihi:
 Introijt in aedes ater alienus canis.
 Anguis per impluuium decidit de tegulis:
 Gallina cecinit: interdixit hariolus,
 Haruspex uetuit ante brumam aliquid noui
 Negoti incipere; quæ causa est iustissima.
 Hæc fient. An. ut modo fiant. Ge. fiet: me uide.
 Pater exit: abi, dic, esse argentum, Phædræ.

THESES ETHICAE I. VV.

1 Serui ut plurimum rem tranquillam turbulentissimam reddunt.

2 Irridentur superstitiosi diuinatores & harioli.

Actus

*Cautio senis in argento numerando, Et parasceue
sequentis expositionis.*

DEMIPHO, GETA, CHREMES.

Iambici octonarij.

Quictus esto inquam: ego curabo, ne quid uera
borum diuint.

*Hoc temere nunquam amittam ego à me, quin mihi
testes adhibeam,*

*Cum dem: G, quam ob rem dem, commemorabo. Ge.
ut cautus est, ubi nil opu' st.*

*Ch. Atqui ita opus est factu: at matura, dum lubido ea
dem hæc manet:*

Nam si altera illa magis instabit, forsitan nos reiciat.

*Ge. Rem ipsam putasti. De. duc me ad eum ergo. Ge.
non moror. Ch. ubi hoc egeris,*

*Transito ad uxorem meam, ut conueniat hanc prius,
quam hinc abit:*

*Dicat eam dare nos Phormioni nuptum, ne succens
seat;*

*Et magis esse illum idoneum, qui ipsi sit familiarior,
Nos nostro officio nihil egressos esse; quantum is uo-
luerit,*

*Datum esse dotis. De. quid, malum, tua id refert? Ch.
magni Demipho.*

De. Non sat, tuum officium te fecisse, si non id fama approbat?

Ch. Volo ipsius quoque uoluntate hoc fieri, ne se eiez tam putet.

De. Idem ego istuc facere possum. Ch. mulier mulieri magi congruet.

De. Rogabo. Ch. ubi nunc illas ego reperire possim cogito.

THESES ETHICAE I. VV.

- 1 Prudentia quæ in loco non est, stultitia est.
- 2 Puellæ uoluntas etiam ad nuptias requirenda est.
- 3 In recte facto etiam famæ publicæ habenda est ratio.
- 4 Mulier mulieri magis conuenit.

ACTVS QVINTÆ SCENÆ I

PERIOCHA.

Resciscit de filie elocatione Chremes omnia ex nutrice.

SOPHRONA, CHREMES.

Octonarij iambici catalectici & acatalectici, & iambicus quaternarius unus mixtis aliquot trochaicis octonarijs.

 Vid agam? quem amicum inueniam mihi misera? aut cui consilia Hæc referam? aut unde nunc mihi auxili-
lium petam? nam uereor.

Hera ne ob meum suatum inaligne iniuria afficiatur:
Ita patrē adolescētis facta hæc tolerare audio uolēter

Ch. Nam quæ hæc est anus exanimata, à fratre quæ
egressa est meo?

So. Quod ut facerem, me egestas impulit; cum scirem
infirmas

Hæc esse nuptias ut id consulerem, interea uita

Ut in tuto foret. Ch. certe ædepol, nisi me animus fal
lit,

Aut parum oculi prospiciunt, meæ nutricem gnata
uideo.

So. Neque ille inuestigatur. Ch. quid agam? So. qui est
eiu' pater. Ch. adeon',

An maneo, dum ea, quæ loquitur, magis cognosco? So.
quod si eum nunc

Reperire possim, nihil est, quo... uerear. C. ea ipsa est,
conloquar.

So. Quis hic loquitur? Ch. Sophrona. S. & meum non
men nominat? Ch. ad me respice.

So. Dij obsecro uos? est ne hic Stilpho? Ch. non. So.
negas?

Concede hinc paululum à foribus istorsum sodes So
phrona.

Ne me istoc posthac nomine appellassis. So. quid? non
is obsecro es,

Quem semper te esse dictitasti? Ch. st. So. quid has me
tuis fores?

Ch. Conclusam hic habeo uxorem seuam: uerum istoo
de nomine

Eo perperã olim dixi, ne uos forte imprudetes foris
Effra

Effutiretis, atq; id porro aliqua uxor mea rescisceret
 So. Hem istoc pol nos te hic inuenire miseræ nunquã
 potuimus.

Ch. Eho dic mihi, quid tibi rei est cum familia hac,
 unde exis? aut ubi

Ille sunt? So. miseram me. Ch. hem quid est? uiuunt ne?

So. uiuit gnata.

Matrem ipsam ex ægritudine miseram mors conse-
 cuta est.

Ch. Male factum. So. ego autem, quæ essem anus deser-
 ta, egens, ignota,

Vt potui uirginem nuptum locaui huic adolescenti,

Harum qui est dominus ædium. Ch. Antiphoni ne? S.

hem isti ipsi. Ch. quid?

Duas ne is uxores habet? So. au obsecro, unam ille qui
 dem hanc solam.

Ch. Quid illa altera, quæ dicitur cognata? So. hæc era-
 go est. Ch. quid ais?

So. Composito est factum, quo modo hanc amans ha-
 bere posset

Sine dote. Ch. dij uostram fidẽ, quã sæpe forte temere

Eueniunt, quæ non audeas optare? offendi adueniens,

Quicum uolebã, atque ut uolebam, conlocatam filiã.

Quod nos ambo opere maximo dabamus operam, ut
 fieret,

Sine nostra cura maxuma, sua cura hæc sola fecit.

So. Nunc quid factu est opus, uide. pater adolescentis

uenit,

Eumq; animo iniquo hoc oppido ferre aiunt. C. nihil periculi est.

Sed per deos atque homines, meam esse hanc, caue reciscat quisquam.

So. Nemo ex me scibit. Ch. sequere me: intus cetera audies.

THESES ETHICAE.

1 Misera est mulier anus amico & defensore carens.

2 Egestas & orbitas saepe multa suadent.

3 Aegritudinem saepe mors consequitur.

4 Res insperato eueniens letitiam parit.

ACTVS QVINTI SCENAE II

PERIOCHA.

Parasceue motus. oratio senis seuera. Seruuli dubia.

DEMIPHO, GETA.

Iambici octonarij catalectici.

Nos nostrapte culpa facimus, ut malos expediat esse,

Dum nimium dici nos bonos studemus & benignos. Ita fugias, ne praeter casam, aiunt. nonne id satis erat, Accipere ab illo iniuriam? etiam argentum est ultro obiectum ei,

Vt sit qui uiuat, dum aliquid aliud flagitij conficiat.

Ge. Planissime. De his nunc praemium est, qui recta praua faciunt.

Ge.

Ge. Verissime. D. ut stultissime quidem illi rem gesserimus.

Ge. Modo ut hoc consilio possiet discedi, ut istam ducat.

De. Etiam ne id dubium est? Ge. haud scio hercle, ut homo est, an mutet animum.

D. Hem, mutet autem? Ge. nescio: uerum, si forte, dico.

D. Ita faciam, ut frater censuit; uxorem huc eiu' adducam,

Cum ista ut loquatur. abi Geta: prænuncia hanc uenturam.

Ge. Argentum inuentum est Phædriæ: de iurgio silentur:

Prouisum est, ne in præsentia hæc hinc abeat: quid nunc porro?

Quid fiet? in eodem luto hæsitas: uorsuram soluis

Geta: præsens quod fuerat malum, in diem abiit: plagæ crescunt,

Nisi prospicis. nunc hinc domum ibo, ac Phanium edocebo,

Ne quid uereatur Phormionem, aut eiu' orationem.

THESES ETHICAE I. VV.

- 1 Etiam senes auari dolent ubi exposuerunt pecuniam.
- 2 Mediocritas in dando tenenda.
- 3 Prauorum studia non sunt pecunia iuuanda.
- 4 Serui gaudent dominos suos decepisse.

*'Nausistratae oratio fastidiosa ut mulieris nobilis
& dotatae. Senum colloquium intricatum. Chremetis
persona in gaudio sollicita. Demiphonis aperta.*

DEMIPHO, NAUSISTRATA,
CHREMES.

Iambici octonarij & catalectici.

A Gedum, ut soles Nausistrata, fac illa ut placet
cetur nobis;
Ut sua uoluntate id, quod est faciundum, faciat. Na.
faciam.

De. Pariter nunc opera me adiuues, ac dudum re optulata es.

Na. Factum uolo: ac pol queo minu' uiri culpa, quam me dignum est.

De. Quid autem? Na. quia pol mei patris bene parta indiligenter

Tutatur: nam ex his praedijs talenta argenti bina capiebat statim. hem, uir uiro quid praestat. De. bina queso?

Nau. Ac rebus uilioribu' multo, tamen talenta bina. De. hui.

Na. Quid haec uidentur? De. scilicet. Na. uirum me na tam uellem:

Ego ostenderem. De. certe scio. Na. quo pacto. De. parce sodes,

Vt possis cum illa ne te adolescens mulier defatiget.

Na. Faciam ut iubes: sed meum uirum abs te exire uis deo. Ch. hem Demipho,

Iam illi datum est argentum? De. curawi illico. Ch. noblem datum.

Hei, uideo uxorem: pene plus, quam sat erat. De. cur nolles Chrem?

Ch. iam recte. De. quid tu? ecquid locutus cum ista es, quamobrem hanc ducimus?

Ch. Transegi. De. quid ait tandem? Ch. adduci non potest. De. quid non potest?

Ch. Quia uterque utrique est cordi. De. quid istuc nostra? Ch. magni prater hęc,

Cognatam comperi esse nobis. De. quid? deliras? Ch. sic erit:

Non temere dico: redi mecum in memoriam. De. sati ne sanus es?

Na. Au, obsecro uide, ne in cognatam pecces. De. non est. Ch. ne nega:

Patri nomen aliud dictum est: hoc tu errasti. D. non norat patrem?

Ch. Norat. De. cur aliud dixit? Ch. nunquam hodie concedes mihi, neque

Intelleges? De. si tu nil narres. Ch. pergis? Na. miror quid hoc fiet.

D. Equidem hercle nescio. Ch. uin' scire? at ita me seruet Iupiter,

Vt propior illi, quam ego sum, ac tu, nemo est homo.

De. dij uostram fidem:

Eamus ad ipsam una omnes nos: aut scire, aut nescire
hoc uolo. Ch. ah.

De. Quid est? C. Itane paruam mihi fidem esse apud
te? De. uin' me credere?

Vin' satis quæsitum mihi istuc esse? age fiat, quid illa
filia

Amici nostri, quid futurum est? Ch. recte. De. hanc
igitur mittimus?

Ch. Quid ni? De. illa maneat? Ch. sic. D. ire igitur tibi
licet Nausistrata.

Na. Sic pol commodius esse in omnes arbitror, quam
ut cœperas,

Manere hanc: nam perliberalis uisa est, cū uidi, mihi.

De. Quid istuc negotij est? Ch. iam ne operuit ostium?

De. iam. Ch. o Iupiter,

Dij nos respiciunt: gnatam inueni nuptam cum tuo
filio. De. hem,

Quo pacto id potuit? Ch. non satis tutus est ad narra-
randum hic locus.

D. At tu intro abi. Ch. heus, ne filij nostri quidem hoc
resciscant, uolo.

THESES ETHICAE.

1 Usitatum est mulieribus conqueri de uirorū luxu
& negligentia.

2 Verborum perplexitate & ambagibus obscu-
randum est, quod non uelis ab omnibus audientibus in-
tellegi.

3 Homo rusticus & rudis ea quæ obscure dicuntur non intellegit.

ACTVS QVINTI SCENAE IIII

PERIOCHA.

Ad explicationem eorum quæ restant reducitur Antipho, cuius oratio est pro re nata sat modesta & liberalis.

ANTIPHO.

Iambici octonarij catalectici.

Lætu' sum, ut ut meæ res sese habent, fratri obligasse quod uolt.

Quam scitum est, eiusmodi parare in animo cupiditates,

Quas cum res aduersæ sient, paulo mederi possis.

Hic simul argētum repperit, cura sese expediuit:

Ego nullo possum remedio me euoluere ex his turbis,

Quin, si hoc celetur, in metu, sin patefit, in probro sim.

Neque me domum nunc reciperem, ni mihi esset spes ostensa

Huiusce habendæ. sed ubinam Getam inuenire possum, ut

Rogem, quod tempus conueniendi patris me capere iubeat?

THESES ETHICAE.

1 Suis ipsorum incommodis amatores gaudent.

X 5 Scilicet

Scilicet insano nemo in amore uidet.

2 Pulchrum est affectibus mederi in afflictione.

ACTVS QVINTI SCENAE V

PERIOCHA.

Etiam Phormionem adesse oportebat: prodit igitur suum præclarum facinus illud ostentans. Ethos parasiticon.

PHORMIO, ANTIPHO.

Iambici octonarij acatalectici.

Argentum accepi, tradidi lenoni: abduxi mulierem:

Curavi, propria ea Phædria ut poteretur: nam emissa est manu:

Nunc una res mihi etiam restat, quæ est conficienda, otium

A senibus ad potandum ut habeam: nam aliquot hos sumam dies.

An. Sed Phormio est: quid ais? Ph. quid? An. quidnam nunc facturum Phædria?

Quo pacto satietatem amoris ait se uelle sumere?

Ph. Vicissim parteis tuas acturus est. An. quas? Ph. ut fugitet patrem:

Te suam rogauit rursum ut ageres causam, ut pro se diceres:

Nam potaturus est apud me: ego me ire senibus Suenium

Dicam ad mercatum, ancillulam emptum, quam dudum dixit Geta;

*Ne cum hic non uideant me, conficere credant argen-
tum suum.*

*Sed ostium concrepuit abs te. An. uide, quis egredi-
tur. Ph. Geta est.*

THESES ETHICAE I. VV.

- 1 *Serui infideles suis technis gaudent.*
- 2 *Serui dominorum incōmodo cuncta abligurriūt.*

ACTVS QVINTI SCENAE VI

PERIOCHA.

*Indicatio quorundam, quæ quasi per nebulam aus-
dierat seruus, quibus Antiphonis res explicaretur.
Serui ethos exultabundum & alacre. Adolescentis læ-
tum. Phormionis gratulabundum. Struit dolum retia-
nendi argenti Phormio, ut gratificetur Phædriæ.*

GETA, ANTIPHO, PHORMIO.

Trochaici octonarij catalectici & iambici senarij.

O Fortuna, o fors fortuna, quātis cōmoditatibus,
Quā subitō hero meo Antiphoni ope uestra
hunc onerastis diem?

*An. Quidnam hic sibi uolt? Ge. nosq; amicos eiu' ex-
onerastis metu?*

*Sed ego nunc mihi cesso, qui non humerum hunc one-
ro pallio?*

*Atque hominem propero inuenire, ut hæc, quæ contia
gerint, sciat?*

*An. Num tu intellegi, quid hic narret? P. num tu? An.
mi.*

nil. P. tantundem ego.

Ge. Ad Lenonem hinc ire pergam: ibi nunc sunt. An.
heus Geta. Ge. hem tibi.

Num mirum, aut nouum est, reuocari, cursum cum in-
stitueris? An. Geta.

Ge. Pergit: hercle nunquã tu tuo odio uinces me. An.
non manes?

Ge. Vapulabis. curialis uernula est, qui me uocat.

An. Id tibi quidem iam fiet, nisi resistis, uerbero.

Ge. Familiariorem oportet esse hunc, qui minitatur
malum:

Sed is ne est, quem quæro, an non? ipsu' est. Ph. congre-
dere actutum. An. quid est?

G. O omnium, quantum est, qui uiuãt, hominum homo
honoratissime:

Nam sine controuersia à dijs solus diligere Antipho.

An. Ita uelim: sed qui istuc credam ita esse, mihi dici
uelim.

G. Satin' est, si te delibutum gaudio reddo? An. enicas.

Ph. Quin tu hinc pollicitationes aufer, & quod fers
cedo. Ge. oh,

Tu quoque hic aderas Phormio? Ph. aderam: sed cessa-
sas? Ge. accipe, hem.

Vt modo argentum dedimus tibi apud forum, recta
domum

Sumu' profecti: interea mittit herus me ad uxorem
tuam.

An. Quamobrem? Ge. omitto proloqui: nam nihil ad
hanc

Hanc rem est Antipho

Ubi in gynaeceum ire occipio, puer ad me accurrit

Mida:

Pone apprehendit pallio, resupinat; respicio: rogo

Quamobrem retineat me: ait esse uetitum intro ad heram accedere:

Sophrona modo fratrem huc, inquit, senis introduxit Chremem,

Eumque nunc esse intus cum illis. hoc ubi ego audiui, ad fores

Suspensio gradu placide ire perrexi: accessi: astiti:

Animam compressi: aurem admoui: ita animum coepi attendere,

Hoc modo sermonem captans. An. euge Geta. Ge. hic pulcherrimum

Facinus audiui: itaque penè hercle exclamaui gaudio.

Ph. Quod? Ge. quodnam arbitrare? An. nescio. Ge. at qui mirificissimum:

Patrius tuus est pater inuentus Phanio uxori tuae.

An. hem,

Quid ais? G. cum eiu' olim consuevit matre in Lemno clanculum.

Ph. Somnium: utin' hæc ignoraret suum patrem? Ge. aliquid credito

Phormio esse causæ: sed me censen' potuisse omnia

Intellegere extra ostium, intus quæ inter sese ipsi egerint?

Ph. Atque hercle ego quoque illam audiui fabulam.

Ge. imo

Ge. imo etiam dabo,
 Quo magi' credas. patruus interea inde huc egredi-
 tur foras:

Haud multo post cum patre idem recipit se intro dea-
 nuo:

Ait uterque tibi potestatem eius habendæ se dare:
 Denique ego sum missus, te ut requirerem, atque ada-
 ducere.

An. Hem, quin ergo? rape me: cessas? Ge. fecero. An. o
 mi Phormio

Vale. Ph. vale Antipho: bene, ita me dii ament, factum
 & gaudeo.

Tantam fortunam de improviso esse his datam
 Summa eludendi occasio est mihi nunc senes,
 Et Phædræ curam adimere argentariam,
 Ne cuiquam suorum æqualium supplex fiet:
 Nam idem hoc argentum ita ut datum est ingratis,
 His datum erit: hoc qui cogam, re ipsa repperi.
 Nunc gestus mihi, uoltusq; est capiendus nouus.
 Sed hinc concedam in angiportum hunc proximum:
 Inde hisce ostendam me, ubi erunt egressi foras:
 Quò me assimularam ire ad mercatum, non eo.

THESES ETHICAE I. VV.

1 Serui adulescentes gratulantur dominis fortunatos
 successus rerum.

2 Serui sunt exploratores & secretorum rimatores.

3 Fortunati & improvisi euentus admirationem
pariunt.

4 In hoc toti sunt sycophantæ, ut pecuniam uel
fraude comparent, uel non reddant.

ACTVS QVINTI SCENAE VII

PERIOCHA I. C.

Hic est ante catastrophem maximus motus, rixans
tibus parcis senibus cum parasito leui et impudente.

DEMIPHO, PHORMIO, CHREMES.

Eiusdem generis.

Dis magnas merito gratias habeo, atque ago,
Quando euenere hæc nobis frater prospere.

Quantum potest, nunc conueniendus Phormio est,

Priusquam dilapidet nostras triginta minas,

Vt auferamus Ph Demiphonem, si domi est,

Visam: ut quod De. at nos ad te ibamus Phormio.

Ph. De eadem hac fortasse causa? De. ita hercle. Ph.

credidi.

Quid ad me ibatis? ridiculum: an ueremini,

Ne non id facerem, quod recepissem semel?

Heus, quanta quanta hæc mea paupertas est, tamen

Adhuc curauim unum hoc quidem, ut mi esset fides.

Ch. Est ne ea ita, ut dixi, liberalis? De. oppido.

Ph. Itaque ad uos uenio, nunciatum Demipho,

Paratum me esse: ubi uoltis, uxorem date.

Nam omnibus posthabui mihi res, ita uti par fuit,

Postquam

Postquam, tantopere id uos uelle, animum aduorterā.
 De. At hic dehortatus est me, ne illam tibi darem:
 Nam qui rumor erit populi, inquit, si id feceris?
 Olim cum honeste potuit, tum non est data:
 Nunc uiduam extrudi, turpe est: ferme eadem omnia,
 Quæ tute dudum coram me incusaueras.

Ph. Satin' superbe inluditis me? De. qui? Ph. rogas?
 Quia ne alteram quidem illam potero ducere.

Nam quo redibo ore ad eam, quam contempserim?

Ch. Tum autem Antiphonem uideo ab sese amittere

Inuitum eam, inque. De. tum autem uideo filium

Inuitum sane mulierem ab se amittere.

Sed transi sodes ad forum, atque illud mihi

Argentum iube rursus rescribi Phormio.

Ph. Quod? nã ego perscripsi porro illis, quibus debui.

De. Quid igitur fiet? Ph. si uis mihi uxorem dare,

Quam despondisti, ducam: sin est, ut uelis

Manere apud te illam, hic dos maneat Demipho:

Nam non est æquom me propter uos decipi;

Cum ego uestri honoris causa repudium alteri

Remiserim, quæ tantundem dotis dabat.

De. I hinc in malam rem cum istac magnificentia

Fugitiue: etiam nunc credis te ignorarier,

Aut tua facta adeo? P. iritor. D. tu ne hanc duceres,

Si tibi data esset? Ph. fac periculum De. ut filius

Cum illa habitet apud te, hoc uestrum consilium fuit.

Ph. Quæso, quid narras? De. quin tu mihi argentum

cedo.

Ph.

Ph. Imo uero tu uxorem cedo. De. in ius ambula.

Ph. In ius? enim uero si porro esse odiosi pergitis.

De. Quid facies? Ph. egone? uos me indotatis modo
Patrocinari fortasse arbitramini:

Etiam dotatis soleo. Ch. quid id nostra? Ph. nihil.

Hic quandam noram, cuius uir uxorem. Ch. hem.

De. quid est?

Ph. Lemni habuit aliam. Ch. nullus sum. Ph. ex qua fili-
liam

Suscepit: & eam clam educat. Ch. sepultu' sum.

Ph. Hæc adeo ego illi iam denarrabo. Ch. obsecro,

Ne facias. Ph. oh, tun' is eras? De. ut ludos facit.

Ch. Missum te facimus. Ph. fabulæ. Ch. quid uis tibi?

Argentum quod habes, condonamus te. Ph. audio:

Quid uos, malum, ergo me sic ludificamini

Inepti uostra puerili sententia?

Nolo, uolo: uolo, nolo rursus: cedo, cape:

Quod dictum, indictum est: quod modo erat ratum,
irritum est.

Ch. Quo pacto, aut unde hæc hic resciiuit? De. nescio,

Nisi, me dixisse nemini, id certo scio.

Ch. Monstri, ita me dii ament, simile. Ph. inieci scrupu-

lum. De. hem,

Hiccine ut à nobis hoc tantum argenti auferat,

Tam aperte irridens? emori hercle satius est:

Animo uirili præsentiq; ut sis, para.

Vides tuum peccatum esse elatum foras,

Neque iam id celare posse te uxorem tuam:

Nunc quod ipsa ex alijs auditura sit Chreme,
Id nosmet indicare placabilius est.

Tum hunc impuratum poterimus nostro modo
Vlcisci. Ph. at at, nisi mihi prospicio, hæreo:
Hi gladiatorio animo ad me affectant uiam.

Ch. At uereor, ut placari possit. De. bono animo es:
Ego redigam uos in gratiam, hoc fretus Chreme,
Cum è medio excessit, unde hæc suscepta est tibi.
Ph. Itane mecum agitis? satis astute aggredimini:
Non hercle ex re istiu' me instigasti Demipho.

An tu, ubi peregre, tibi quod lubitum fuit, feceris,
Neque huius sis ueritus fœminæ primariæ,
Nouo modo ei quin faceres contumelias;
Venias nunc precibus lautum peccatum tuum?
Hisce ego illam dictis ita tibi incensam dabo,
Ut ne restinguas, lacrumis si extillaueris.

De. Malum, quod isti dij, de æq; omnes duint.
Tantane affectum hominem quenquam esse audacia?
Non ne hoc publicitus scelus hinc deportarier
In solas terras? Ch. in id redactus sum loci,
Ut nesciam prorsus, quid agã cum illo. D. ego scio:
In ius eamus. Ph. in ius? huc, si quid lubet.

De. Assequere, ac retine, dum huc ego seruos euoco.
Ch. Enim solu' nequeo: accurre huc. P. una iniuria est
Tecũ. Ch. lege agito ergo. Ph. altera est tecũ Chreme.
D. Rape hunc. P. Itane agitis? enim uero uoce est opus.
Nausistrata exi. Ch. os opprime. D. impurum uide,
Quantum ualet. Ph. Nausistrata inquam. Ch. nõ taces?
ph.

ph. Taceam? D. ni sequitur, pugnos in uentremingere.
 ph. Vel oculum exculpe: est, ubi uos ulciscar probe.

THESES ETHICAE I. VV.

- 1 Parasitorū insignis est audacia atq; impudentia.
- 2 Quod parasitis semel in manus uenit nulla ratione extorquetur.
- 3 Maritus etiam ob peccatum non ita uxorem timeat, ut se uirum esse obliuiscatur.

ACTVS QVINTI SCENAE VIII

PERIOCHA I. C.

Grauis accusatio mariti coram uxore. Deprecatio, & cōclusio leta. Persona Nausistratae superba & infesta uiro: Chremetis summissa & conscientia facti trepida: Demiphonis pacificatrix.

NAUSISTRATA, CHREMES,
 PHORMIO, DEMIPHO.

Iambici senarij & trochaici octonarij.

Q Vi nominat me? Ch. hem. Na. quid istuc turbae est obsecro

Mi uir? ph. hem quid nunc obticuiisti? Na. quis hic homo est?

Non mihi respondes? ph. hiccine ut respondeat?

Qui hercle, ubi sit, nescit. C. caue isti quidquā creduas

ph. Abi: tange: si non totus friget, me enica.

Ch. Nihil est. Na. quid ergo est? quid istic narrat? ph. iam scies:

Ausculta. Ch. pergin' credere? Na. quid ego obsecro

Huic credam, qui nil dixit? Ph. delirat miser

Timore. Na. non pot temere est, quod tu tam times.

Ch. Ego timeo? Ph. recte sane: quando nihil times,

Et hoc nihil est, quod dico ego, tu narra. De. scelus,

Tibi narret? Ph. cho tu, factum est abs te sedulo

Pro fratre. Na. mi uir non mihi narras? Ch. at. Nau.

quid at?

Ch. Non opus est dicto. Ph. tibi quidem: at scito huic

opu^s st.

In Lemno. Ch. hem quid ais? D. non taces? Ph. clam te

Ch. hei mihi.

Ph. Vxorem duxit. Na. mi homo dij melius duint.

Ph. Sic factum est. Na. perij misera. Ph. & inde filiam

Suscepit iam unam, dum tu dormis. Ch. quid agimus?

Na. Pro dij immortales, facinus indignum, & malum.

Ph. Hoc actum est. Na. an quidquam hodie est factum

indignius?

Qui mi, ubi ad uxores uentum est, tum fiunt senes.

Demipho, te appello: nam me cum hoc ipso distadet

loqui.

Hæccine erant itiones crebræ, & mansiones diutinae

Lemni? hæccine erat, quæ nostros fructus minuebat,

uilitas?

De. Ego Nausistrata esse in hac re culpam meritans

non nego,

Sed eam, quæ sit ignoscenda. Ph. uerba fiunt mortuo.

De. Nam neque negligentia tua, neque odio id fecit

tuo.

Vinolentus fere ab hinc annos quindecim mulierculam
Eam compressit unde hæc nata est, neque post illa
unquam attigit.

Ea mortem obiit: è medio abiit: qui fit in re hac scrupulus?

Quam ob rem te oro, ut alia facta tua sunt, æquo animo hoc feras.

Na. Quid ego æquo animo? cupio misera in hac re iam defungier.

Sed quid sperem? ætate porro minu' peccaturum putem?

Iam tum erat senex, senectus si uerecundos facit.

An mea forma, atque ætas nunc magis expetenda est Demipho?

Quid mihi affers, quam ob rem expecte, aut sperem porro non fore?

Ph. Exequias Chremeti, quibus commodum ire, hinc tempus est.

Sic dabo: age age nunc, Phormionem, qui uolet, laescessito:

Faxo tali eum maceratum, atque hic est, infortunio.

Redeat sane in gratiam: iam supplicij satis est mihi.

Habet hæc, ei quod, dum uiuat, usq; ad aurem obganeniat.

N. At meo merito credo. quid ego nunc commemorarem Demipho

Singillatim, qualis in istum fuerim? D. noui æque omnia

Tecum. Na. meriton' meo hoc uidetur factum? D. mi-
nime gentium:

Verum, quando iam accusando fieri infectum non pos-
test,

Ignosce: orat, confitetur, purgat: quid uis amplius?

Ph. Enimuero, prius quam hæc dat ueniam, mihi pro-
spiciam & Phædræ.

Heus Nausistrata, prius quam huic respondes temere,
audi. Na. quid est?

Ph. Ego minas triginta ab isto per fallaciam abstuli:
Eas dedi tuo gnato. is pro sua amica lenoni dedit.

C. Hem quid ais? N. adeon' indignum tibi uidetur, fra-
lius

Homo adolescens unam si habet amicam? tu uxores
duas.

Nil pudere? quo ore illum obiurgabis? responde mihi.

D. Faciet, ut uoles. N. imo, ut iam scias meam senten-
tiam,

Neque ego ignosco, neque promitto quidquam, neque
respondeo,

Prius quam gnatum uideo: eius iudicio permitto om-
nia: is

Quod iubebit, faciam. P. mulier sapiens es Nausistrata.

Na. Satin' id est tibi? Ph. imo uero pulchre discedo,
& probe,

Et præter spem. Na. tu tuum nomen dic quod est. Ph.
min' Phormio,

Vestrae familie hercle amicus, et tuo summus Phædræ

Na.

Na. Phormio, at ego æcastor posthac tibi, quod poterō,
 & que uoles,

Faciamq; & dicam. Ph. benigne dicis. Na. pol meritū
 est tuum.

Ph. Vin' primum hodie facere, quod ego gaudeam
 Nausistrata,

Et quod tuo uiro oculi dolcant? Na. cupio. Ph. me ad
 cœnam uoca.

Na. pol uero uoco. D. eamus intro hinc. Na. fiat: sed
 ubi est Phœdria,

Iudex noster? Ph. iam hic faxo aderit. Vos ualete, &
 plaudite.

THESES ETHICAE I. VV.

- 1 Male sibi conscij tanquã peccatores obstupescunt.
- 2 Magna fit controuersia inter uxorem honestam,
 & maritum mœchum. Est enim coniugium dispar &
 infidele.
- 3 Vinum nihil moderabile suadet.
- 4 Amor meretricius est fundi calamitas.
- 5 Factum nequit fieri infectum.
- 6 Vere resipiscenti uenia danda est.

PINIS PHORMIONIS.